Lietuvos nacionalinė M.Mažvydo biblioteka

Europos LIETUVIS

Nr. 31(872). 1965. VIII. 3 — Londonas, 1965 metų, rugpiūčio mėn., 3 d. — XIX metai

PO SOVIETINIU KEVALU

Mirusieji padeda valdantiesiems

Karolis Požela po 1926 m. gruodžio mėn. perversmo su kitais trim komunistais buvo sušaudytas.

Po perversmų ir revoliucijų beveik visada būna aukų. Taigi lietuviškas perversmas anuomet irgi pareikalavo tų aukų.

Mes čia visiškai nesiruošiame svarstyti ir spręsti, ar tos aukos buvo reikalingos. Bet išėjo taip, kad komunistai tuos sušaudytuosius savo veikėjus pamažu padarė didvyriais, po mirties uždėjo jiems šventųjų aureoles. Jei jie nebūtų buvę sušaudyti, tai gal kur nors Sov. Sąjungoje būtų žuvę nuo Stalino budelių rankos. O dabar juk kiek apie juos jau prikalbėta ir prirašyta! Ne tik Salomėja Nėris paskyrė jų garbei poemą, bet ir kiekvienas pradedantysis eiliakalys Lietuvoje vis ką nors surezga apie juos, pats tuo būdu stengdamasis per jų lavonus iškilti.

Žinoma, jei komunistų partija Lietuvoje būtų buvusi gausesnė ir susilaukusi daugiau aukų, tai ir tų keturių kultas palaipsniui būtų išblėsęs. O dabar — tik tiek jų žuvo, dėl to nesunku į juos atkreipti dėmesį ir nuolat vardais minėti ir net minėjimus kiekvieno ruošti. Dėl to nelabai, tur būt, ką nors šiandieną stebina toksai iš tiesų gana keistokas reiškinys, kad liepos 9 d. į Bardiškius prie Pakruojo susirinko visi partijos nutukę vadai ir suvarė žmones paminėti Karolio Poželos, kuris buvo iš ten kilęs.

Tokį minėjimą būtų nesunku suprasti, jei būtų minima kuri nors Poželos sukaktis. Bet čia, atrodo, buvo susirinkta ir prisakyta prakalbų vien tik dėl to, kada dabar Lietuvoje švenčiama mūsų krašto pavergimo sukaktis. Visi gyvieji bolševikai įgriso žmonėms iki gyvo kaulo savo gyrimusi. Tai ištraukiami iš kapų mirusieji ir turi padėti propagandai. Va, sako, kokių darbų šitas vyras pridarė ir kaip jis būtų džiaugęsis, jei būtų sulaukęs 1940 metų, kai sovietai pasigrobė kraštą ir valdžią, ar šios dienos, kai viskas taip šviesu ir gražu ir tiek daug laimėjimų!

Vadinas, be seniai jau žuvusio Poželos liudijimo žmonės nebetiki Sniečkaus ir jo bendradarbių pasigyrimais. Sniečkui ir jo partijai tenka šauktis į pagalbą dvasias...

Ko sovietai nori iš klasikų?

Sovietinių laikraščių pirmieji puslapiai skiriami kokiems nors reikšmingesniems įvykiams ar vedamiesiems. Bet liepos 10 d. vilniškė „Tiesa" paskyrė pirmajame puslapyje nemažą gabalą vietos „Tasso" pranešimui apie vokišką filmą „Dėdės Tomo trobelė", kuris buvo parodytas Maskvos festivalyje. Jei būtų tik pranešama, kad toks filmas buvo rodomas, tai, sakytume, žinia ir tiek, kaip ir visos žinios, kurios spausdinamos pirmajame laikraščio puslapyje. Bet šįkart čia yra ne pranešimas, o filmo kritika ir dar gana aštri.

Pasirodo, Vakarų vokiečiai paėmė „Dėdės Tomo trobelę", surinko iš įvairių kraštų geriausius artistus ir parodė negrų gyvenimą tokį, koks knygoje vaizduojamas. Ar tai koks nors nusikaltimas?

Atrodo, kad filmas išėjo toks, kokio žiūrovas ir laukia. Matyt, jis toks puikus, kad pralenkia dažniausiai banalius sovietinius filmus. Kur jau kur, o tariamai prieš vergijas kovojančioje Sov. Sąjungoje toks filmas tikrai tiktų plačiai parodyti.

Tačiau „Tasso" specialistai kritikai skuba paskelbti nuomonę, kad filmas yra negeras. Jis pastatytas, girdi, taip, kaip knygoj parašyta. Negrai dar, sako, tebėra tokie pat nuolankūs, tebebučiuoja ponams rankas, teberodo krikščionišką romumą, kaip ir knygoje. Jie turėtų, aišku, kelti revoliuciją, kaip dabar priimta, ir tuo pasitarnauti sovietinei propagandai.

Deja, čia kartu su tais reikalavimais kaip yla iš maišo išlenda ir sovietų palinkimas visus klasikus pajungti savo reikalui. Šitaip juk atsitiko ir su lietuvių Donelaičiu, kai buvo minima jo sukaktis.

Kritikai

Mes čia laikomės įsitikinimo, kad dabar Lietuvoje sovietai yra prisiauginę neblogų literatūros kritikų. Atrodo, jie yra gražiai išsimokslinę ir kai rašo, tai žino, ką daro.

Deja, mūsų tą gerą nuomonę apie kritikus apgriauna Lietuvos sovietinis rašytojas Alfonsas Bieliauskas. Jis „Literatūroje ir mene" išspausdino įdomias pastabas, kaip kritikai pasielgė su jo romanais. Kai kurie net iškraipė romano vardą. Kiti rašydami iškraipė romano veikėjų pavardes, vietas, kur tie veikėjai gyvena, jų einamąsias pareigas.

Jei tokie dalykai ir nepaneigia to fakto, kad kritikai yra išsimokslinę, tai vis tiek parodo, kaip atkištinai jie dirba savo darbą. Maždaug taip pat, kaip ir suvalstybinti kurpiai.

VLIKo ATSTOVYBĖS

(Elta) Ryšium su Vyr. Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto įvairiuose kraštuose pradėtomis steigti atstovybėmis, Eltos Inf. Redaktorius prašė VLIKo pirmininko pavaduotoją ir VLIKo atstovybių srities vadovą Stasį Lušį pateikti informacijų visuo menei. St. Lušys pirmiausia buvo paklaustas apie jo atstovaujamą sritį, apie tai, kaip turėtų atrodyti VLIKo atstovybių veikla, kokia jų struktūra?

— VLIKo Valdyboje man teko VLIKo atstovybių organizavimo, ryšių su jomis palaikymo, informavimo ir koordinavimo reikalai. Tai yra visai naujas darbo baras VLIKo veikloje. Jį išryškino gyvenimo patirtis ir Lietuvos laisvinimo darbo plėtra. Kiekviena naujovė turi savo entuziastus ir skeptikus. Jų atsirado ir VLIKo atstovybes pradėjus organizuoti. Visų politinių organizacijų ir sąjūdžių apsijungimas VLIKe logiškai vedė prie santykių išlyginimo ir galutino darbų suderinimo tarp visų lietuviškų veiksnių. VLIKo Valdybai teko padaryti ta kryptimi reikalingų sprendimų ir galutinai užbaigti konsolidaciją. Tai padaryta giliai išmąsčius, kad nebeliktų trinties taškų ir kad visos lietuvių jėgos būtų sutelktos vieningam darbui rusų okupuotai Lietuvai gelbėti.

VLIKo atstovybės steigiamos visuose kraštuose, kur gyvena lietuvių. Europa yra labai svarbus postas, nes juk Lietuva Europoje. Lietuvių Europoje, palyginti, nedaug tepasiliko, bet jų tarpe yra pajėgių žmonių iš vyresnės ir jaunesnės kartos, kurie sutiks imtis to svarbaus ir Lietuvos laisvei labai reikalingo darbo. Ryšiai su jais jau užmegzti, ir tikimasi Europos kraštuose greitai sudaryti VLIKo atstovybes. Svarbūs yra ir kiti kraštai — Australija, Kanada, Pietų Amerika, Naujoji Zelandija, Izraelis, Afrikos ir Azijos valstybės, kur bus galimybių. Ne visos atstovybės iš karto atsiras, bet jų tinklas pastoviai bus plečiamas visame žemės rutulyje.

VLIKo atstovybės bus kolektyviniai organai. Narių skaičius numatytas 3-5 asmenys. Galutinai narių skaičių kiekvienai atstovybei nutars VLIKo Valdyba, atsižvelgdama į vietos sąlygas. Negalint kuriame nors krašte sudaryti kolektyvinės atstovybės, VLIKo Valdybai nutarus, galės būti paskirtas ir vienas asmuo — VLIKo įgaliotinis. Parenkant atstovybėms asmenis, pagal galimybę, vadovaujamasi grupių atstovavimo principu. Atstovybės yra VLIKo Valdybos sudaryti organai ir jai atsakingi, palaiko glaudų ryšį su VLIKo Valdyba, vykdo jos bendras instrukcijas bei atskirus pavedimus ir pastoviai informuoja apie savo veiklą, planus bei sumanymus.

— Koks pagrindinis atstovybių steigimo tikslas? Ar jų nariai savo darbe nesusiduns su Dipl. Tarnybos, lietuviškų veiksnių, organizacijų kompetencija? — toliau teiravosi Eltos Inf. Redaktorius.

— Pagrindinis atstovybių tikslas — rūpintis Lietuvos laisvinimo politine, informacine veikla paskirtoje teritorijoje, organizuoti Lietuvos laisvės bylos kėlimą ir paramos ieškojimą atitinkamų kraštų vyriausybėse, parlamentuose, politinėse organizacijose, kultūrininkų sluoksniuose, mokslo įstaigose, spaudoje ir pas atskirus įtakingus asmenis. Mums reikia nuolatos didinti draugų skaičių kovoje prieš komunistiškai rusiškąjį kolonializmą Baltijos pakraštyje. VLIKo atstovybės bus tais židiniais, kurie nušvies laisvajam pasauliui tą šiurpią nelaisvės sutemą Lietuvoje, kuri ne tik slegia, bet ir naikina nekaltas tautas žiauriausio imperializmo sumetimais.

VLIKo atstovybės savo darbe kai kuriuose kraštuose susidurs su kitomis organizacijomis, Lietuvių Bendruomene ir Lietuvos diplomatiniais atstovais, bet nesusidurs su jais nedraugiška prasme. Toks susitikimas bus ištikimų kovos draugų susitikimu, kovojančių prieš tą patį priešą. VLIKo atstovybių nuostatuose įsakmiai pasakyta, kad jos artimai bendradarbiauja su Nepriklausomos Lietuvos diplomatais, konsulais, Lietuvių Bendruomene ir kitomis lietuvių organizacijomis, jei jos yra atstovybės veikimo plote. Kai pats VLIKas nebesusiduria nei su Diplomatine Tarnyba, nei su Amerikos Lietuvių Taryba, nei su Lietuvių Bendruomene, tai ir jo atstovybės kituose kraštuose to nesusipratimo išvengs. Nuoširdus bendradarbiavimas ir sutarimas dabar yra vienintelė norma visiems lietuviams, siekiant Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės.

— Kuriuo būdu atstovybės nariai galės reikštis visuomenėje? Ar numatomas ryšis su VLIKo informacijos baru? Ar atstovybėms teks ir finansinio pobūdžio klausimai? Kada tikimasi baigti atstovybių organizavimą?

— Kuriuo būdu atstovybių nariai galės reikštis visuomenėje — yra specifinis klausimas kiekvieno krašto atstovybei. Kiekvieno krašto atstovybė, pradėdama darbą, tą klausimą svarstys ir su VLIKo Valdyba tarsis. Bendromis jėgomis tie būdai bus išryškinti kiekvienam kraštui skyrium. Atstovybių ryšiai su VLIKo informacijos kanalais turės būti labai tamprūs, nes tenka informuoti ir informuotis. Lietuviška Elta turės būti siuntinėjama visoms atstovybėms, o kitomis kalbomis leidžiamos Eltos — atitinkamai to krašto kalba, kurioje veikia atstovybė.

Finansinė problema yra labai aktuali visai lietuvių veiklai. Vis dar nerandama tinkamo būdo reikalingoms sumoms sutelkti. Lietuvos Išlaisvinimo Tautos Fondas nurodė į naują mokestinį būdą lėšas Lietuvos Išlaisvinimui telkti. Kiekvienas pajamų turįs lietuvis bus paprašytas apsidėti kasmetiniu mokesčiu Lietuvos laisvės kovai remti. Tas mokestis bus savanoriškas, garbingo dydžio ir laiku sumokamas. VLIKo atstovybėms teks ir tuo dalyku rūpintis, nes pinigų trūkumas yra stabdys visiems darbams.

Mes stovime dabar to darbo pradžioje, bet negalima tikrai pasakyti, kada jis bus užbaigtas. Kai kur, kaip Pietų Amerikoje, jis vyko labai sklandžiai. Tikimės, kad, šiais metais pradėję, šiais metais ir baigsime. Pietų Amerikoje atstovybės jau sudarytos Argentinoje, Brazilijoje, Kolumbijoje ir Urugvajuje.

Pagaliau VLIKo Pirmininko pavaduotojas St. Lušys buvo paklaustas, kokie pagrindiniai VLIKo lūkesčiai, atstovybes galutinai sudarius ir joms pradėjus veiklą?

— Be minėtų VLIKo lūkesčių, iš steigiamųjų atstovybių lieka pabrėžti du:

a) **Įtikinti laisvųjų valstybių vyriausybes, parlamentarus ir politikus,** kad pasaulio taika yra nedaloma ir jos niekada negalės būti, kol yra pavergtų tautų. Nerimtos yra kalbos apie koegzistenciją ar nusiginklavimą, kol šimtas milijonų žmonių tebėra pavergti, persekiojami ir žudomi žiauriausio komunistiškai rusiškojo imperializmo Europos širdyje.

b) Sukelti nerimą pasaulio sąžinėje, pateikiant jai tikrus faktus apie Sovietų Rusijos pavergtųjų tautų visų pagrindinių teisių paneigimą. Pasaulio sąžinė turi būti užversta faktais tos baisios priespaudos, kuri yra dabar Lietuvoje ir kitose pavergtosiose tautose, kad ji pasibiaurėtų ir visuotinai sukiltų. Kai ji sukils, naujasis rusų kolonializmas nebeišlaikys, nes Sovietų Rusijai nebeapsimokės nei politiškai nei ekonomiškai laikyti pavergtus kraštus. Pasaulio sąžinės spaudimas pasireikš labai konkrečiai.

Ne vienos dienos tai darbas, ir ne vienų lietuvių. Bet mes turime pradėti tą ratą sukti dideliu pasiryžimu ir neišsenkama jėga. Talkininkų atsiras, ir kalnų griūtis prasidės. Dievas laimins — pergalė ateis. Tegu okupantas nedžiūgauja 25 metų pavergimo sukaktimi, tautos už laisvę šimtmečius kovoja.

PAVERGTŲJŲ TAUTŲ SAVAITĖ AMERIKOJE

(E) Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, Jungtinių Amerikos Valstybių prezidentas speciąliu atsišaukimu paskelbė Pavergtųjų Tautų Savaitę.

BALFo VADOVAI ATSKRENDA Į EUROPĄ

BALFo pirmininkas kun. V. Martinkus ir reikalų vedėjas kun. L. Jankus atskrenda į Europą.

Londone jie ruošiasi prabūti rugpiūčio 16 ir 17 dienomis. Rugpiūčio 18-22 d.d. kun. V. Martinkus lankysis Bremene, Hamburge, Liubeke, rugpiūčio 19-22 d.d. kun. L. Jankus Frankfurte, Dieburge, Hanau, paskui jau abu rugpiūčio 24-27 d.d. Vasario 16 Gimnazijoje, rugpiūčio 28-29 d.d. Memmingene, rugp. 30-31 d.d. Muenchene, rugsėjo 4-5 d.d. Paryžiuje, rugsėjo 6 d. Liurde, rugsėjo 12 d. Saleziečių Gimnazijoje, rugsėjo 13-16 d.d. Romoje.

Rugsėjo 17 d. išskrenda atgal į JAV.

Brangiausi draugai...

(E) Neseniai Rumunijos sostinėje pasibaigė Vak. Vokietijos technikos paroda, su silaukusi didelio dėmesio. Dėl to labai nepatenkinti buvo Rytų vokiečiai. Jų ambasadorius tuojau nubėgo pas Rumunijos min. pirmininką Maurer. Jis skundėsi dėl „vokiečių revanšistams" rodomojo nuoširdumo. „Tikiuosi, kad neužmiršite, kas yra tikrieji jūsų draugai", baigė savo priekaištavimus Rytų Vokietijos ambasadorius. „Galiu jus užtikrinti", atsakė Maurer, „kad iš daugelio mūsų draugų, su kuriais prekiaujame, Demokratinės Vokiečių Respublikos yra patys brangiausi..."

BE „PRIEVARTOS"

Ir Ilgūnas priverstas parašyti „paaiškinimą"

(E) Po A. Miškinio, K. Masiliūno ir kitų žinomųjų nepriklausomos Lietuvos veikėjų bei kultūrininkų pareiškimų „Tiesa" (žr. liepos 3 d. Nr. 154) atspausdino ir M. Ilgūno laišką. Redakcija paaiškina, kad „Ilgūnas buržuazijos valdymo metais buvo kurį laiką vienas iš fašistinio oficiozo ‚Lietuvos Aido' redaktorių, taip pat dalyvavo kituose buržuaziniuose spaudos organuose. Pokario metais M. Ilgūnas buvo aktyvus antitarybinių nacionalistinių organizacijų vadovaujančių organų narys. Už antitarybinę veiklą jis buvo baustas (nepasako kaip — E.). Atlikęs bausmę, dabar gyvena ir dirba Alytaus rajone". Ir vėl nepasako, ką dirba. Ilgūnas yra gabus laikraštininkas ir diplomuotas teisininkas. Atrodo, kad jis po „bausmės atlikimo" yra nustumtas į užkampį, kur jam duotas pats paprasčiausias ir menkiausiai apmokamas darbas.

Reikia pasakyti, kad Ilgūno laiškas yra pats nuosaikiausias iš iki šiol sovietinėje Lietuvos spaudoje buvusių tos rūšies „paaiškinimų".

Savo laiške Ilgūnas išvengia įprasto tokiems išprievartautiems pareiškimams nepriklausomos Lietuvos gyvenimo dergimo ir atskirų asmenų plūdimo. Netgi kalbėdamas apie Sidzikauską, Audėną bei Rastenį, prieš pavardes prideda „p." raidę ir tik pastebi, kad „meilę savo tautai rodyti taip, kaip tai daroma tenai, jokiu būdu nedera".

Pirmiausiai Ilgūnas pripažįsta, kad ne tik emigracijoje, bet ir okup. Lietuvoje šitie pareiškimai daugelio sutinkami su ironiška šypsena. „Kartais linksniuojami žodžiai ‚prievarta', ‚pataikavimas', ‚prisitaikymas' ir t.t." Gi jis tai daras „niekeno neprašomas ir neverčiamas". Jau vien ta aplinkybė, kad autorius randa reikalą kalbėti apie prievartą, išduoda, kokiomis sąlygomis rašytas laiškas. Tik sunku pasakyti, ar ta užuomina paties Ilgūno gudriai įterpta, ar jo prievartautojų neapdairiai įrašyta.

Toliau autorius paneigia viesiems žinomą tiesą, jog Lietuva rusinama. Jis pats buvęs neblogai išmokęs rusų kalbą, bet dabar pradedąs ją pamiršti, „nes gyvenu tarp lietuvių — visą laiką su jais kalbu gimtąja kalba..." Tuo galima patikėti, nes provincijoje kol kas „vyresniųjų brolių" nėra daug prigrūsta. Jie susispietę didesniuose miestuose ir pramonės rajonuose.

Tačiau jau visiškai neįtikimas tvirtinimas, kad jis iki šiol nesutikęs nė vieno žemdirbio, „kuris norėtų grįžti į praeitį". Toks teigimas gal būt įskverbtas tik dėl to, kad ir kitas jo pareiškimo mintis skaitytojai laikytų absurdiškomis ir netikėtų.

Taip pat paneigia labai gerai žinomą ir pačių komunistų kitomis progomis patvirtintą faktą, kad okupuotoje Lietuvoje persekiojama religija ir tikintieji. „Aš, kaip sakiau, kasdien bendrauju su kaimo žmonėmis. Negirdėjau, kad jie skųstųsi, jog tikintiesiems kas trukdytų melstis". Fiziškai gal niekas ir netrukdo, ypač namuose, nes tai juk ir neįmanoma. Tačiau visiškai kitas reikalas, kokių pasekmių gali laukti bažnyčias lankantieji tikintieji, ypač jaunimas. Juk visi moksleiviai ir studentai, tik su mažomis išimtimis, šiandien yra apjungti komunistinio jaunimo organizacijose. Jiems yra uždrausta lankyti bažnyčią ir atlikinėti religines pareigas.

Bet Ilgūnas laiške pripažįsta, kad „šiuo metu Tarybų Lietuvoje vyksta stiprus ateistinis sąjūdis", tačiau negali parašyti, kad visomis priemonėmis yra slopinamas religinis sąjūdis. Jei gausi priešreliginė literatūra gaminama valstybės lėšomis, tai tikintiesiems ir už savo pinigus neleidžiama netgi maldaknygių atsispausdinti. Jei inteligentai verste verčiami dalyvauti priešreliginėj propagandoj, tai kunigams draudžiama mokyti jaunimą, ypač už bažnyčios sienų, religinių tiesų.

Septynios DIENOS

SIUNČIAMI DIDESNI PAPILDYMAI

JAV buvo pasiryžusios ligi spalio mėn. turėti Vietname 100.000 savo karių.

Dabar JAV turi ten jau 75.000 karių ir skubiai siunčiama 50.000.

NAUJAS PARTIJOS VADAS

Britanijos konservatorių partijos vadas parlamente sir Alekas Douglas-Home atsistatydino.

Nauju vadu išrinktas Edwardas Heathas.

SUKILIMAS TIBETE

Pabėgėliai pasakoja, kokios baisios sąlygos yra kiniečių okupuotame Tibete.

Dėl to keliose krašto vietose vėl prasidėjęs sukilimas. Kai kuriose sunkiau pasiekiamose kalnų vietose sukilimas vyksta jau metais, bet dabar jis stiprėja. Sukilėliai vis naudojasi pasenusiais ginklais, bet dabar kinų nacionalistai pradeda juos aprūpinti modernesniais.

Kiniečiai kovai su sukilėliais siunčia pastiprinimų.

DŽIAUGSMAS DĖL „SŪNAUS PALAIDŪNO"

Į komunistinę Kiniją iš JAV grįžo prieš raudoniesiems kraštą užimant buvęs prezidentas gen. Li Tsung-jenas (dabar 74 m. amžiaus).

Nuolat kritikavęs Čiang Kai-šeką, kritus Kinijai, jis pasuko ne į Formozą, bet į JAV.

KALTINIMAI

Kiniečiai aštriai puola sovietus, kad jie gerinasi amerikiečiams ir nesistengia padėti Vietnamui.

O sovietai dabar kaltina kiniečius, kad jie kliudo teikti pagalbą Vietnamui. Kiniečiai kaip tik atsisakė duoti savo teritorijoje vietos sovietų karinėms bazėms.

MARSAS

Amerikiečių mokslininkai paskelbė jau visas 21 Marso fotografijas, kurias atsiuntė erdvės laivas Mariner-4.

Fotografijos rodo, kad esama daugiau kaip 10.000 kraterių (nuo 3 iki 75 mylių diametro), bet nematyti didelių kalnų, slėnių ar vandenynų.

Apskritai Marso paviršius yra daugiau panašus į mėnulio, negu į žemės paviršių.

KOALICINĖ VYRIAUSYBĖ

Belgijos socialistų partija sutiko sudaryti koalicinę vyriausybę su katalikiškąja krikščionių socialine partija.

Vyriausybę sudarė pastarosios atstovas Pierre'as Harmelis.

ŠNIPŲ ŠALTINIS

Sovietiniai kraštai labiausiai stengiasi prisiverbuoti šnipų V. Vokietijoje.

85 procentai visų ten praeitais metais išaiškintų šnipų dirbo R. Vokietijai (jiems verbuoti išnaudojamos progos, kai Vakarų vokiečiai lanko savo gimines R. Vokietijoje). 39 išaiškintais atvejais šnipai dirbo Sov. Sąjungai, 44 — Čekoslovakijai, 32 — Lenkijai, 7 — Jugoslavijai, 4 — Rumunijai.

Vokiečių įstaigos tvirtina, kad šnipai pasidarė gudresni ir sunkiau išaiškinami.

Dar neįvykdė prieš 25 metus keltų reikalavimų

(E) Šiais metais zimaninė „Tiesa" turi įsivedusi skyrelį, pavadintą „Prieš ketvirtį amžiaus". Jame rašoma, kas vyko sovietų okupuotoje Lietuvoje prieš 25 metus. Birželio 30 d. numeryje pasakojama apie 1940 m. birželio 29 d. Kauno sporto halėje įvykusį mitingą buvusiems politiniams kaliniams pagerbti. Jame Meškauskienė pasakė kalbą, kurioje išdėstė, ką Lietuvos komunistų partija laiko savo svarbiausiais uždaviniais. Vienas jų buvo — įvesti draudimą senatvėje. Pasirodė, kad daug lengviau yra svaidytis šūkiais, negu juos įgyvendinti. Tik 25 metams praslinkus sovietams, o ne Lietuvos komunistų partijai (šiandien ji tik klusniai vykdo Maskvos okupacinę politiką) ir tik dalinai tepasisekė įgyvendinti plačiausio gyventojų sluoksnio — kolchozininkų — senatvės draudimą. Yra dar daug susenusių žemdirbių okup. Lietuvoje, kurie jokios senatvės pensijos ir net pašalpos negauna.

Maskva atžymėjo geriausias lietuviškas knygas

(E) Birželio mėn. Lietuvoje paskelbta iš Maskvos gauta žinia apie keturių Lietuvoje išleistų knygų atžymėjimą. Kasmetiniame Sovietų Sąjungos konkurse pripažintos geriausiomis pagal turinį, meninį ir poligrafinį apipavidalinimą keturios „Vagos" leidyklos Vilniuje išleistos knygos: A. Vienuolio legenda „Užkeikti vienuoliai" (iliustravo dail. S. Valiuvienė), A. Liobytės paruoštos ir dail. R. Gibavičiaus iliustruotos lietuvių liaudies pasakos „Nė velnio nebijau", A. Venclovos eilėraščių rinkinys apie Italiją „Ar tu žinai tą šalį" (dail. S. Krasauskas) ir A. Laurinčiuko knyga apie Ameriką „Trečioji dolerio pusė" (dail. V. Kalinauskas). Lietuvoje išleistos minėtos keturios knygos atžymėtos iš visoje Sovietų Sąjungoje atrinktų 28.

DR. ALBERTAS GERUTIS

60 M. SUKAKTIES PROGA

RAŠO: STP. VYKINTAS

Šįmet liepos 21 d. dr. Albertui Geručiui sukako 60 m. Sukaktininkas yra tiek daug nusipelnęs mūsų tautai, kad būtų ne tik apsileidimas, bet ir nusikaltimas nemačiomis ir negirdomis pro Jubiliato asmenį praeiti. Jubiliatas yra žinomas kaip žurnalistas ir diplomatas ne tik lietuvių, bet ir šveicarų, vokiečių ir kitų tautų sluoksniuose.

Dr. A. Gerutis gimė 1905 m. liepos 21 d. Rygoje. Jis čia baigė lietuvių pradžios mokyklą, o progimnaziją — Samaroje. Grįžęs į Rygą, 1924 m. čia baigė gimnaziją. Gana anksti jis pradėjo dirbti žurnalistinį ir visuomeninį darbą: moksleiviu būdamas, jis organizavo jaunimo „Rūtos" draugiją, redagavo „Rygos Balso" vidaus skyrių, dirbo Eltoje. 1924 m. išsikėlė į Kauną ir įstojo į teisių fakultetą. Kartu dirbo ir Eltoje, eidamas korespondento ir redaktoriaus pareigas. 1928 m. jis išvyko į Berlyną, kur buvo „Lietuvos Aido" ir Eltos korespondentas, o vėliau ir latvių, estų agentūrų bendradarbis. Drauge studijavo ir Berlyno universitete teisę. 1932 m. persikėlė į Šveicariją, kur Berno u-te apgynė disertaciją „Die staatsrechtliche Stellung des Staatsoberhauptes in Litauen, Lettland und Estland" ir gavo daktaro laipsnį. 1933 m. jis buvo paskirtas Klaipėdos krašto gubernatūros spaudos referentu, o vėliau patarėju. Šalia administracinio darbo, jis daug rašė Klaipėdos lietuvių spaudoje: „Lietuvos Keleivyje", „Vakaruose" etc. Taip pat aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje: Žurnalistų Sąjungoje, Lietuvių Darbininkų Sporto Sąjungoje etc. 1935 m. Jubiliatas pasitraukė iš Gubernatūros ir išvyko į Vakarų Europą. 1937 m. jis buvo paskirtas Lietuvos Nuolatinės Delegacijos prie Tautų Sąjungos sekretoriumi. Dėl karo sužlugus Tautų Sąjungai, 1940 m. jis buvo perkeltas į Lietuvos pasiuntinybę Berne. Čia jis vadovavo Spaudos Biurui, kuris per II pasaulinį karą tiekė žinias išeivių spaudai apie padėtį Lietuvoje. Taip pat jis rašė nemaža straipsnių apie Lietuvą šveicarų spaudoje: Basler Nachrichten, Neue Zuercher Zeitung ir kt.

Po karo A. Gerutis kurį laiką dirbo šveicarų firmoje, o vėliau vėl grįžo į diplomatinę tarnybą. Nuo 1954 m. jis yra Lietuvos Diplomatinės Tarnybos paskirtas pasiuntinybės patarėju ryšiams su V. Vokietija. Vlikui persitvarkius, šias pareigas Dr. A. Gerutis perėmė aktyviai tvarkyti. Gyvendamas Šveicarijoje, jis palaiko glaudžius santykius ir su šveicarų politikais ir diplomatais. Be to, jis dažnai važinėja ne tik V. Europoje, bet ir JAV. Šalia diplomatinių pareigų, jis daug laiko skiria bendradarbiavimui spaudoje. Jo straipsniai dažnai pasirodo šveicarų didžiuosiuose laikraščiuose. Jis yra „Dirvos", „Europos Lietuvio" ir kt. laikraščių bendradarbis.

Dr. Albertas Gerutis nėra eilinis žurnalistas. Nors jis yra dirbęs visokį žurnalistinį darbą: nuo eilinio korespondento iki redaktoriaus, tačiau esmėje jis yra žurnalistas intelektualas. Iš jo straipsnių dvelkia gili erudicija, logikos tvirtybė ir individualybės savaimingumas.

Kaip diplomatas dr. A. Gerutis pasižymi patrauklumu, savo vakarietiška elgsena, asmenybės spindesiu ir inteligentišku humoru. Jis yra ne tik diplomatas, bet ir politikas, kovotojas dėl Lietuvos valstybinės nepriklausomybės. Šios sukakties proga linkime Jubiliatui ilgiausių metų ir našiausių vaisių mūsų visų bendroje kovoje dėl Lietuvos valstybės nepriklausomybės atkūrimo.

RELIKVIJOS

Džiaugtis ir girti reikia Lietuvių Dienų leidyklą, kad ji vis daugiau ir daugiau išleidžia gerų knygų. Ši leidykla, kurios savininkas A. Skirius, leidžia gana stambaus tiražo kultūrinį lietuvių žurnalą „Lietuvių Dienos".

Štai 1964 m. gale pasirodė nauja vertinga poezijos knyga — lyriniai natiurmortai „Relikvijos". Autorė Nerima Narutė. Tai jauna poetė, modernistė.

N. Narutė yra debiutantė, į literatūrinę viešumą išeina su savo pirmuoju poezijos rinkiniu. Bešališkai vertinant, poezijos mėgėjas neatsitrauks nuo knygos, kol tie „lyriniai natiurmortai" nebus perskaityti. Kiek nuoširdžios tėvynės meilės! Kiek brangių lietuvio širdžiai tėvynės vaizdų:

Šventieji kaimai
Žaliųjų sodų dideliam pavėsy —
Su gailiai giedančiom svirtim,
Su klėtimis ir kluonais.
Ir balto kelio skyrimu.
Margais darželiais pasipuošę.
Medum ir liepžiedžiais pakvipę.
Jūs man kasdienė vakaro litanija,
Nenuslopinamas skausmingas ilgesys.
(Ilgesys)

Nėra čia dirbtinio patoso, bet viskas elegiškai ir tikroviškai plaukia, liūliuoja, vilnija iš gilumos jautrios širdies. Kokie vaizdai! Puikios vaizdinės priemonės ir spalvos. Maža žodžių, bet kiek daug gražaus, įdomaus, paliktos tėvynės turinio!

N. Narutė savita savojoj kūryboj — širdies giesmėj. Poetė neiškrypo į kosmopolitinį abstraktizmą, bet liko ištikima tėvų šaliai, Lietuvai. Visur ir visame jauti lietuviškosios kultūros vertybių žibėjimą. Tartum girdėti lietuvių tautos nemari dvasia. Tartum matai, kaip eina į žygį laisvos ir galingos istorinės Lietuvos senoliai su daina ir pergale. Tik perskaitykime šių dienų pavergtos Lietuvos išniekinimą:

Iškirsti šventieji ąžuolynai,
Išgriuvę alkų akmenys,
Šventieji aukurai užgesę,
Tyli vaidilų kanklės.
Praplėšta juodžemio pluta
Želmenis leidžia vasarojai.
Sena aisčių kalba
Gieda „pulkim ant kelių"...
Sudegintos bažnyčios,
Iškelti atlaidų varpai,
Raudodami teka upeliai, —
Šventųjų miškų šešėlyje
Nukankintas partizanas.
(Partizanai)

Poetė išgyvena brangios tėviškės tragizmą, jos golgotos kančias.

Autorė tikrai turi neabejotiną talentą. Malonu, kad N. Narutės poezija kvepia tautos gėlynų kvapsniais žiedais. Jai Lietuva — viskas! Visa ji alsuoja didžia meile savam kraštui, savam peizažui, savam lietuviui ir jo žemei šventajai. Jos vizijoj žibėte žiba giedančios bažnyčios, groja vargonai, dega žvakės...

Iš pirmosios knygos pajuntame nemažą poetinį talentą.

Nerima Narutė, RELIKVIJOS, lyriniai natiurmortai. Išleido Lietuvių Dienos, L. B. Rochesterio apyl. v-bai remiant. 1964 m. Kaina 2.oo doleriai. Aplankas P. Jurkaus. Knyga gaunama Lietuvių Dienose Los Angeles ir Drauge, Chicagoj.

VL. MINGĖLA

K. Korsakas gavo filologijos mokslų doktoratą

(E) Visasąjunginės Mokslų akademijos M. Gorkio vardo Pasaulinės literatūros instituto mokslinė taryba suteikė filologijos mokslų daktaro laipsnį Kostui Korsakui. Sovietinė spauda rašo, kad šis laipsnis jam pripažintas už jo darbų filologijos srityje visumą be disertacijos gynimo. Tai lyg ir garbės doktoratas. Tik klausimas, kodėl to nepadarė okupuotos Lietuvos mokslų akademija: ar ji nerado Korsako to laipsnio vertu, ar ji jau nebeturi iš viso teisės doktoratų teikti.

NUGALĖTOJAI BE KALAVIJO

„Mokykitės iš manęs, nes aš esu romus ir nuolankios širdies". Viešpats Kristus šiais žodžiais parodo save kaip matą ir įsipareigojimą, kad ši pasaulį nuo prievartos dvasios, nuo pykčiu degančių širdžių ir piktos valios išgelbėtų romumu ir nuolankia širdimi.

Žmogus, kuris galvoja pasaulyje neteisybę išnaikinti ir tais pačiais neteisiais ginklais kovoja, yra ne geresnis už savo priešininką, kurio prievartą ir neteisybę jis nori nuginkluoti ir pasmerkti. Tokiu savo elgesiu jis pats tampa piktojo ir jo blogų darbų auka, nes jis morališkai neiškyla aukščiau savo priešininko.

Išganytojas neatsakė jėga prieš jėgą, kai ši taip brutaliai savo kumščiu palietė jo pečius. Jis kentėjo, bet negrasino. Ir tuo jis tapo mūsų Išgelbėtoju. Jis ir šiandien nori tikrą žmogaus atvaizdą, kurį daugybė aistrų apniko ir iškreipė, į pirmykštį grožį grąžinti ir jam savo nuolankios širdies dvasią įkvėpti. Kalno pamokslė skelbiamas naujas žmogus, kurs iš Dievo gimęs, tiesos žodyje sutvirtintas ir paliudytas. Šiuo antruoju palaiminimu Kristus taip pat liudija tiesą. Romūs ir nuolankios širdies tai nėra bevaliai ir be charakterio žmonės, kurie visur ir visad tyli, kad kitų neįžeistų. Nuolankios širdies Evangelijos prasme yra tas, kurs yra savo prigimties viešpats, kurs nei savo vidinių aistrų, nei išorinių priežasčių nėra diktuojamas, bet tvarkomas supratimo, kurs kyla iš tikėjimo.

Romus yra tas, kuris yra laisvas nuo nesuvaldomo ir netvarkomo pykčio, kuris neatsimoka tom pačiom monetom savo puolėjui. Jis savyje įkūnijęs vidinę didybę, kad jo neužgauna išoriniai neteisingų puolimų akimirksniai. Romumas, kaip krikščioniška dorybė, yra aukščiausias sielos aktyvumas. Kas tampa ir pasilieka romus, yra labiausiai aktyvus, nes jis save patį turi savo valdžioje. Save gi apvaldyti yra didžiausias aktyvumas. Romusis visus savo gyvenimo reikalus perleidžia Dievui, kuris yra meilė. Mums tikėjimas sako, kad Dievas neužleis jokio naujo tvano, neleis nei ugnimi nei akmenimis lyti iš dangaus, kad tikėjimo priešus įtikintų, kad visus neteisinguosius ir žemės galinguosius prieš savo didybę suklupdytų. Dievas taip elgiasi, tarytum žmonių nusikaltimų nematytų, jis neišskiria nė vieno, siunčia saulę ir lietų ir teisingiems ir nuodėmingiems vienodai. Tačiau jo valanda ateis. Ateis teismas, kuris yra vien tik Jo privilegija, o ne maldingųjų ar teisiųjų, kurių nėra nė vieno be nuodėmės, kad galėtų mesti akmenį į tuos, kuriuos laiko nuodėmingais ir Dievo priešais.

Dievas savo kantrybėje dažnai savo numylėtus leidžia kietam ugnies mėginimui ir bando, jų širdis išstatydamas blogiui, nuodėmei ir visiems jos padariniams. Ir Dievas tyli, o toji Jo tyla yra baisi, kad dažnai net šventuosius išgąsdina. Tačiau kas ištveria romume ir nuolankume, tam pažadėta žemės paveldėjimas. Paveldėti gali tik tas, kuriam pats Viešpats yra nuosavybė ir paveldėjimas. Jam tada tarnauja visos žemiškos gėrybės. Kristus per savo begalinę meilę paveldi pasaulį, Jis iškenčia laisvai prisiimtą mirties kančią, kad iš piktojo vergijos išplėštų žmogaus širdį, kuri vienintelė gali paveldėti Išganytoją be jokios prievartos. „Palaiminti romieji, nes jie paveldės žemę" (Mat. 5,4).

k. v. k.

LIETUVIŠKOS PAMALDOS

NOTTINGHAM — rugpiūčio 8 d., 12.30 v.
BRADFORD — rugpiūčio 15 d., 12.30 val.
ROCHDALE — rugpiūčio 22 d., 12 val.
HUDDERSFIELD—rugpiūčio 29 d., 1v.p.p.

MIRĖ PULK. SALADŽIUS

(E) Liepos 12 d. Ročesteryje, JAV-bėse, mirė plk. Pranas Saladžius. Velionis buvo gimęs 1893 m. vasario 27 d. Vyžuonose, Utenos apskr. Baigęs Panevėžio mokytojų seminariją, nuo 1912 iki 1915 m. mokytojavo Anykščiuose. Karo metu buvo mobilizuotas. Į Lietuvos kariuomenę įstojo 1919 m. Dalyvavo kovose su lenkais. 1927-35 m. — Kauno miesto ir apskrities karo komendantas, o 1935-40 m. — Lietuvos Šaulių S-gos vadas. Pirmosios bolševikų okupacijos metu visą laiką buvo jų kalinamas. 1944 m. pasitraukė į Vokietiją, 1949 m. — į JAV.

NAUJAS LIETUVIS MONSINJORAS

(E) Šv. Tėvas kun. dr. Audrį Bačkį po metų diplomatinės tarnybos Apaštališkoje Nunciatūroje Maniloje, Filipinuose, teikėsi pakelti monsinjoru ir paskirti sekretorium toje pačioje Nunciatūroje. Ligšiol, nuo 1964 metų liepos 1 d., jis ten ėjo Nunciatūros Attache pareigas.

Lietuvos atstovo Vašingtone Juozo Kajecko kalba įrašyta į JAV Kongreso užrašus

(E) Š.m. birželio 12 d. Čikagoje minint lietuvių lakūnų Stepono Dariaus ir Stasio Girėno iš Amerikos į Lietuvą skridimo žygį, J. Kajeckas prie didvyriams pastatytojo paminklo pasakė kalbą, kurią liepos 8 d. kongresmanas William T. Murphy įtraukė į kongreso užrašus.

JONAS AVYŽIUS

Kaimas kryžkelėje

ROMANAS

(35)

Kol Arvydas kalbėjo, Jūrėnas sėdėjo, užsigulęs ant stalo, ir barbeno krumpliais. Jis nebesišypsojo; jo veidas buvo senas, pavargęs, apsiblaususios akys žvelgė kažkur į tuštumą. Arvydui nutilus, staiga atsistūmė su kėde ir atsistojo.

— Ar jums neatrodo, draugas Toleiki, kad per giliai įbridote? — paklausė dusliu balsu, kuriame jautėsi blogai slepiamas išgąstis. — Mūsų reikalas ne filosofuoti, o dirbti. Aišku? Ir dar viena atminkite — aš vis dėlto esu rajkomo sekretorius, o jūs tik eilinis komunistas. Kokią maldą bepradėtumėte, bet jeigu ji bus ne ta, aš pasakysiu amen, nes tai mano, kaip rajono partinio vadovo, pareiga.

— Aš matau virš jūsų galvos kabant du portretus, — tarė Arvydas atsistodamas. — Nejaugi manote, kad užtenka pakeisti portretą, o visa kita gyvenime savaime pasikeis?

— Gyvenimą keičia darbas, o ne tušti plepalai, gerbiamasis. Dirbkite! Sąžiningai, atsidavusiai, kaip doras komunistas, o neliškite ten, kur niekas neprašo. — Jūrėnas pasilenkė, nervingu mostu atplėšė stalčių ir išėmė papirosų pokelį. Jis buvo menkas rūkorius, užtraukdavo dumą tik prie stiklelio (o tai pasitaikydavo ne dažniau, kaip kartą per porą mėnesių) arba labai susierzinęs. — Esate kolūkio pirmininkas ir pirmoje eilėje rūpinkitės savo Liepgiriais, o ne sirkite kitų ligomis. Yra daugiau klausimų? Bet tiktai dalykinių...

— Yra. Ne klausimas, bet pastaba. Tik nežinau, ar ji pasirodys jums dalykinė... — Arvydas šykščiais žodžiais, neslėpdamas pasipiktinimo, papasakojo apie susitikimą su Bariūnu ir Bistrochodovu pas aludarį.

Jūrėnas ilgai tylėjo. Paskui, numetęs nebaigtą rūkyti papirosą į peleninę, paėmė nuo stalo bloknotą ir stovėdamas kažką užsirašė.

— Rytoj pat išsikviesiu Bistrochodovą. Matyt, jam per maža vieno papeikimo...

— Bistrochodovą reikia pašalinti iš partijos, — kietai pastebėjo Arvydas.

Jūrėnas paėmė iš peleninės papirosą, užsitraukė ir paspringo dūmais.

— Pašalinti! Žmogau! O kur įrodymas? — sušuko, šluostydamas delnu iššokusias ašaras. — Kol prokuratūra nepričiupo, mes neturime rimto pagrindo. Daugiausia, ką galime, — įkirsti papeikimą už girtavimą slaptose lindynėse. — Jūrėnas ūmai pasisuko į Arvydą, paskui į Grigą. Akyse tvykstelėjo pikto džiaugsmo liepsnelės. — Bet ir judu, pasirodo, mėgstate tokias vieteles... Ak taip — ieškojote Šileikos... Kodėl ne restorane, ne užkandinėje, o kažkokioje skylėje? Gėdingas faktas — komunistai pas privatų smuklininką! Vietoj to, kad padėtų organams išaiškinti nusikaltėlius, sėda su jais prie vieno stalo, geria iš vienos stiklinės... Nusikalstamas abejingumas!

— Užėjome pripuolamai, pamatę savo kolūkio sunkvežimį, sekretoriau, — pasiteisino Grigas. — Kaldamas kuolą negalvoji, kad į akmenį atsikars.

— Šia tema dar pasikalbėsime, gerbiamieji. — Jūrėnas vėl pasižymėjo kažką bloknote. — Yra daugiau klausimų?

— Liepgiriams reikia papildomai išskirti statybinės medžiagos, — tarė Arvydas. — Statome karvides, apie vidurvasarį pradėsime kiaulidžių statybą. Kai kurie kolūkiečiai ruošiasi persikelti į naująsias gyvenvietes. Be to, žmonėms reikia trobesių remontui. Turime jiems padėti, jei nenorime, kad atsitiktų kaip šiandien su Šileika.

— Pasistengsiu, viską padarysiu, kas nuo manęs priklauso, bet didelių vilčių neturėkit. Šalis statosi milžiniškais tempais. Prašytojų milijonai, o davėjo maišas nors ir labai talpus, tačiau ne be dugno. O kas liečia individualių pastatų remontą, tai yra toks mūsų nusistatymas: niekam neduoti statybinės medžiagos. Tai paskatins kolūkiečius greičiau susitelkti į grupines gyvenvietes.

— Nemanau. Dėl vieno kito rąsto ar poros lentų žmogus nesikels į gyvenvietę. Jei mes neduosime, atsiras kas duoda.

— Taigi, — pritarė Grigas. — Viena lapė iš olos, kita į jos vietą. Per tai ir veisiasi visokie parazitai, nes patys jiems kelią taisome.

— Kartoju: toks mūsų, rajkomo vadovybės, nusistatymas. — Jūrėnas sugrūdo į peleninę nuorūką ir nusižiovavo. — Mes nerekomenduojame duoti statybinės medžiagos kolūkiečių trobų remontui, o jūs darykite kaip išmanote. Bet jeigu pritruks kolūkio visuomeninių trobesių statybai, nesiskųskite, gerbiamieji. Aišku?

— Aišku, — pašaipiu tonu atsakė Arvydas.

Jūrėnas apsimetė to nepastebėjęs.

— Aš pakviečiau jus, norėdamas atkreipti dėmesį į kai kuriuos momentus jūsų darbe. Yra trūkumų, ir gana stambių trūkumų, draugai. Arvydai Toleiki, ir tu, Grigai. — Jūrėnas pakėlė balsą. — Judu yra apėmusios nesveikos nuotaikos. Turite apie ką labai rimtai pagalvoti. Pagalvokite, gerbiamieji. Nemanykite, kad noriu užgniaužti iniciatyvą, primesti savo valią. Anaiptol! Ūkininkaukit, kaip randate geriau, bet kad man būtų metinis planas! Pieno, mėsos, grūdų. Aišku? Įsidėmėkit — Vilimas įvykdydavo gamybinius planus. O jūs viršysite, esu tikras, kad viršysite, nes, kaip matau, suradote raktą į visus laimėjimus. — Paskutiniuose žodžiuose nuskambėjo aiški ironija. — Bet žinokite, jeigu pasirodys, kad tas raktas tėra niekam tikusi surūdijusi geležtė, nelaukite iš rajkomo pusės jokių nuolaidų. Jokių!

IV

Arvydui išėjus, Goda grįžo į savo kambarėlį ir ilgai ten sėdėjo, nieko neveikdama. Kažkur sodo kampelyje buvo likę pernykščių lapų. Įsiveržė smarkus vėjo šuoras ir viską iššlavė... Medžiai dar neskleidžia pumpurų. Nuogos šakos graibsto purviną dangų kaip elgetos nešvarią geradario ranką. Nyki ledinė tuštuma...

Tikslas... Jis pasakė: „Reikia turėti tikslą." Ji niekada negalvojo apie tai. Niekada! Ji tiesiog pamelavo jam, ir pati nesuprato kodėl. Jis toks stiprus, pasitikintis, žinąs savo vietą gyvenime ir, be abejo, laimingas. Tokie žmonės turi būti laimingi. Ji iš karto pajuto jam neaiškią pagarbą, o kartu pavydą. Ir savo bejėgiškumą. Jai reikėjo pasiteisinti, apginti save. Ir jis smogė: štai kas kaltas, kad tu tokia! O atvirai kalbant, ji niekuomet nelaužė galvos dėl kažkokių idealų. Gyvenimas jai buvo rutulys su dviem ašigaliais — įdomu ir nuobodu. Ji apsigyveno pirmame ašigalyje ir nesivaržydama naudojosi visais savo daliai tenkančiais malonumais. Bet kartais rutulys pasisukdavo, ir ji staiga atsidurdavo priešingame poliuje. Ją apimdavo nuobodulys. Kažkas sunkaus, glitaus nusileisdavo į sielos dugną, rausdavosi dumble, o ji bejėgiškai šypsodavosi ir žiūrėdavo, kaip kyla paviršiun praeities drumzlės. Ji prisimindavo perskaitytų knygų herojus, kuriuos buvo įsimylėjusi, ir gyvus, realius vyrus, kurie ją mylėjo. Bet dažniausiai prisimindavo mokyklinius metus. Praplaukdavo jie pro šalį kaip stebuklinga gėlių sala, apkibusi nekaltomis mergautinėmis svajonėmis, klasės draugėmis, naiviais skaisčiais berniukais. Kažkur, toje krykštaujančios jaunystės puokštėje, buvo ir jos žiedelis. Buvo... Pakilo audra, nuplėšė, sumynė į purvą. O juk viskas galėjo būti kitaip. Net po to, kai likimas jai užtrenkė duris į miestą. Tik reikėjo, kad kas ištiestų mylinčią ranką, leistų atsiremti tvirto peties. O buvo tokia ranka. Neištiesė... Bet ne! Ji nekaltina Martyno. Negali kaltinti. Nes prieš tai buvo dar kitas j i s. Pirmasis. Vienas iš tų skaisčių berniukų, kurie nuo šeštos klasės ėmė jai rašinėti meilės laiškelius. Anksti pavasarį jiedu bėgdavo į beržyną ir gerdavo šaltą salkaną sulą. Vogtą, bet gaivią ir tyrą kaip nekalta vaikiška meilė. Paskui atėjo dar vienas pavasaris. Senis, kuris raugdavo sulą, buvo miręs. Beržai stovėjo žvalūs, linksmi, kraujo perteklius ūžė jų gyslose. O tarp jų, pakėlusi prieš saulę pumpurais išbrinkusias šakas, gosliai rąžėsi laukinė vyšnia. Jiedu plėšė dantimis gintarinius sakų „saldainius" nuo jos kreivo liemens. Jis pirmas prarydavo savo dalį. Tada ji atkišdavo jam burną, ir jis, neprisiliesdamas jos lūpų, atsargiai atkąsdavo kraštelį. Bet štai netyčia jų lūpos susitiko. Nusigandę pažvelgė viens kitam į akis ir suprato: vaikystė pasibaigė. Ir nuo to karto visam laikui jos atmintyje išliko kreiva vyšnia, o burnoje salkanas sakų skonis.

Birželio mėnesį buvo abiturientų išleistuvės. Jo kelias ėjo į didelį miestą, jos atgal į kaimą. Bet abu šventai tikėjo, kad jiedviem pakeliui. Nę, nereikės ilgai kentėti atskirtiems. Tegu tik suras darbo ir kambarį, paukščiu atskris jos paimti.

Visą naktį virš jų galvų ošė vienmarškinis beržynas. Pro šakas iš dangaus biro žvaigždės, vaidenosi auksiniai Vilniaus bokštai. Galop aušra pabarstė pelenais dangų, ir jiedu grįžo namo, pasenėję dešimčia metų. Ašaros ritosi jai per šaltus skruostus, krito į rasotą žolę. Norėjo ir ji kristi ant kelių po beržu ir pasimelsti šią naktį čia palaidotai mergytei. Negalėjo. Kažkas ganykloje kalė kuolą. Paraudęs dangaus skliautas skambėjo kaip varpas. Ji norėjo apie nieką negalvoti. Negalėjo. Ji galvojo, kad grįžta iš savo laidotuvių.

Rudenį jis išvažiavo studijuoti. Ėmė ateidinėti laiškai. Iš pradžių kas savaitę, paskui kas dvi, kas mėnuo. Išsirašė... Vasaros atostogų neparvažiavo namo: išvyko kažkur į pietus su studentų turistine grupe. Iš ten ji gavo keletą atvirukų su Kaukazo vaizdais. Į jos kambarėlį įsiveržė migdantis jūros ošimas ir snieguoti kalnai. Pakvipo auksine mandarinų žieve, vynuogėmis, laurų giraitėmis, kiparisais. Po dešimt kartų per dieną ji žiūrinėjo nepažįstamo krašto atvaizdus, spėliodama, kur jis galėtų būti dabar, ką veikia, ir širdin brovėsi vis didesnis netikrumas ir artėjančios nelaimės nujautimas. O prieš Naujus metus atėjo dar vienas laiškas. Paskutinis. Jis nedrįso to atvirai pasakyti, bet ji suprato, kad mėlynakis beržyno berniokas paklydo tarp auksinių bokštų; jokie kerai nebeištrauks jo iš akmeninio slibino gerklės ir nebegrąžins pažadėtai karalaitei.

(Bus daugiau)

Nepriklausomybės sutemos

(28)

ALEKSANDRAS MERKELIS

Jei savo santykių su kariuomenės vadu pirmajame tarpsnyje respublikos prezidentas buvo nepatenkintas kai kuriais kariuomenės vado veiksmais, tai antrajame tarp jų prasidėjo tyli kova dėl valstybės vadovybės primato. Kariuomenės vadas savo atsiminimuose, tą kovą norėdamas pridengti kilnumo skraiste, pasakoja, kad jis kovojęs tik su įvairiomis negerovėmis, siekęs parlamentarinės santvarkos, koalicinės vyriausybės ir kitokių kilnių tikslų. Visi tie jo teiginiai, daug kur vienas kitam prieštarauja, nieko bendro neturi su ano meto tikrove. Ko tąja kova buvo siekiama, prasitaria ir pats St. Raštikis savo atsiminimuose.

— Didžiausias šulas estų kariuomenės vadovybėje ir visame Estijos valstybiniame gyvenime buvo, be abejo, jų kariuomenės vadas generolas Laidoneris, — rašo St. Raštikis. — Iš viso ko susidarydavo įspūdis, jog tai yra tikrai estų **persona prima**. Anksčiau buvau girdėjęs iš kitų, kad gen. Laidonerio vaidmuo Estijoje esąs net didesnis, negu paties respublikos prezidento Paetso, seno politiko ir labai nusipelniusio kovotojo dėl estų tautos laisvės. Tris dienas praleidęs gen. Laidonerio draugystėje ir pamatęs jį diplomatų, karių, estų politikų ir net jo šeimos aplinkumoje, aš pasidariau tokią pat išvadą. Per priėmimus respublikos prezidento pily ir estų jūrininkų karininkų klube pats mačiau, kaip ne tik patys estai, bet ir užsieniečiai stengėsi pasikalbėti ne tiek su respublikos prezidentu, kiek su generolu Laidoneriu. O pasikalbėjimuose jis buvo atviras, konkretus, protingas. Ir jo išvaizda buvo gan patraukli. Vidutinio ūgio, stambaus kūno, truputį nutukęs, šviesplaukis, kaip ir daugumas estų, ramus, šaltas, energingas, neišdidus, gan paprastas. Prieš Pirmąjį Pasaulinį karą jis buvo tarnavęs rusų caro kariuomenėje Kaune, Šančiuose, ir senasis Kaunas buvo jam gerai pažįstamas. Jo žmona buvo praleidusi savo vaikystę ir jaunystę taip pat Lietuvoje, Kėdainiuose, kur jos tėvas tarnavo valdininku geležinkely. Ponia Laidonerienė kalbėjo lenkiškai ir buvo, rodosi, lenkų kilmės. Lietuvoje gen. Laidoneris, nors jis buvo žinomas lietuviams tik iš tolo, nebuvo mėgstamas, ypač mūsų politikų. Respublikos prezidentas Smetona, ministeris pirmininkas Tūbelis ir kiti labai dažnai atsiliepdavo apie gen. Laidonerį labai nepalankiai. Toks nepalankumas buvo kilęs todėl, kad generolas Laidoneris savo kalbose ir spaudoje drįsdavo atvirai pasakyti apie Lietuvos politiką bei santykius su Lenkija ir Vokietija, apie mūsų Vilniaus ir Klaipėdos bylas. Savo pareiškimuose jis nevisada sutikdavo su mūsų politikais ir dažnai reikšdavo savo nuomonę, kad Lietuvai nenaudinga pyktis su Vokietija ir Lenkija ir kad Vilniaus ir Klaipėdos klausimai esą dvi priežastys, trukdančios trims Pabaltijo respublikoms, Estijai, Latvijai ir Lietuvai, sudaryti stipresnę ir glaudesnę tų trijų valstybių santarvę ar sąjungą. Tie patys pasisakymai nebūdavo pikti ar nukreipti prieš mus, bet jie buvo atviri, pareikšti ne sukta diplomatine, bet aiškia ir paprasta karine forma ir todėl nepatikdavo mūsų politikams. Latvijoje, Estijoje, Suomijoje ir kitur buvo ir kitų valstybės vyrų, kurie galvodavo taip pat, kaip gen. Laidoneris, bet jie savo minčių viešai arba nepareikšdavo, arba pareikšdavo kita švelnesne forma ir todėl nesukeldavo tokios reakcijos Lietuvoje, kaip gen. Laidonerio vieši pareiškimai.

Tokį įspūdį kariuomenės vadas gen. St. Raštikis susidarė apie Estijos kariuomenės vadą gen. Laidonerį 1939 m. vasario 23 d., nuvykęs į Estijos nepriklausomybės šventę (vasario 24 d.) ir Estijoje Laidonerio draugėje išbuvęs tris dienas. Greit pasiduodąs svetimoms įtakoms gen. St. Raštikis labai buvo sužavėtas gen. Laidonerio, ypač jo, kaip kariuomenės vado, vaidmeniu Estijos politiniame gyvenime.

Per tris dienas gen. St. Raštikis spėjo įsitikinti, kad Estijos politiniame gyvenime **persona prima** ne respublikos prezidentas Paetsas, bet kariuomenės vadas gen. Laidoneris. Kiek toji kariuomenės vado pažiūra teisinga ar klaidinga, jo asmens reikalas, bet svarbu tai, kad jo santykiuose su respublikos prezidentu A. Smetona ji buvo lemtinga. Jei Estijos kariuomenės vadas gali būti **persona prima**, tai kodėl tokiu negali būti Lietuvos kariuomenės vadas? Sugrįžęs iš Estijos jis ir ėmė jaustis tokiu. Kariuomenės vado su respublikos prezidentu santykiuose prasidėjo trečiasis tarpsnis, pats trumpiausias, bet ir audringiausias.

Respublikos prezidentui A. Smetonai jau pakankamai buvo išryškėjus kariuomenės vado gen. St. Raštikio hipokrizė, jo siekiamas tikslas, ir jųdviejų santykiuose prasidėjęs naujas tarpsnis su ypatingu kariuomenės vado vaidmeniu jo nė kiek nestebino. Jų bendras darbas, atrodė, nebeįmanomas, bet Lietuvą pradėjusios gaubti sutemos skatino ieškoti šiokio ar tokio **modus vivendi.**

(Bus daugiau)

1964 M. VASARA MASKVOJE

(E) Šveicarų Rytų Institutas Berne įtraukė į spausdintinų knygų sąrašą Jugoslavijoje uždraustą Mihajlovo apybraižą „1964 metų vasara Maskvoje". Dabar kiekvienas vokiška literatūra besinaudojąs skaitytojas galės susidaryti nuomonę, kas komunistiniame krašte vis dar arba ir vėl yra pavojinga. Vokiškoji laida turi ne tik jau abi paskelbtas apybraižos dalis, bet spausdina ir trečiąją, iki šiol dar nepaskelbtą dalį, kurioje autorius daro išvadas iš savo buvojimo Maskvoje. Priede yra atviras Mihajlovo laiškas vyr. „NIN" laikraščio redaktoriui.

Kaip žinoma, Jugoslavijos aukštosios mokyklos docento Mihajlo Mihajlovo nuteisimas susilaukė pasaulinio atgarsio. Įžvalgus sovietinės literatūros, o taip pat komunistinės visuomenės raidos nagrinėjimas sukėlė maršalo Tito pyktį, kurio pasėka buvo ta, kad buvo konfiskuotas žurnalas, paskelbęs „1964 mtetų vasarą Maskvoje", o jos autorius nubaustas. Partijos vadovaujamas neapykantos vajus prieš Mihajlovą, asmeniškas valstybės galvos įsikišimas ir visa bylos eiga gyvai priminė Jilo nuteisimą.

Viešėdamas Sovietų Sąjungoje, Mihajlovas ypač domėjosi, kaip toli yra paženges nustalinimo vyksmas. Geriausias barometras jam yra literatūra, iš kurios gali būti išskaitomas „rusiškasis renesansas". Jaunųjų rašytojų, kaip Voznesenskio, Jevtušenkos ar Kazakovos, darbuose Mihajlovas įžiūri šviesesnę rusų tautos ateitį. Savo literatūrinius svarstymus jis pradeda teigimu, kad „Pagrindinis šių dienų sovietinės literatūros uždavinys yra paruošimas ir laukimas didžiojo ir galutinio literatūros ir meno išlaisvinimo iš dogmatinio marksizmo grandinių". Šito išlaisvinimo mastą Mihajlovas mato vadinamosios „stovyklinės literatūros" skelbimo apimtyje. Chruščiovas kartą prasitaręs, kad leidykloms yra įteikta apie 10 tūkstančių romanų ir biografijų apie sovietines koncentracijos stovyklas. Bet tik labai mažytė jų dalelytė iki šiol tėra paskelbta.

Mihajlovas nagrinėja kai kuriuos šios rūšies leidinius ir pateikia įspūdingų pavyzdžių dainų ir eilėraščių, sukurtų kažkur prie Šiaurės jūros arba Sibire.

Kadangi ir pats Mihajlovas yra marksistas, tai jo kritiškos pastabos apie sovietines mirties stovyklas ir tautžudystę, apie stalinizmo ir socializmo sutapatinimą, apie atsimetimą nuo Lenino yra įtikinamesni, negu kad tos pačios pastabos būtų buvusios padarytos Vakaruose. Mihajlovas kritikuoja ne tik komunizmo apraiškas, bet prieina ir suabejoja ir pačiais jo pagrindais. Tai ir buvo pagrindinė jo nuteisimo priežastis. (Žr. „Neue Zuercher Zeitung" Nr. 188)

KUR TIKRA KULTŪRA?

„Der Tagespiegel" korespondentas Frank Thiess, pakeliavęs po Kiniją ir ją aprašydamas „Chinа — anders gesehen", iškelia daug įdomių klausimų. Kai šiuos kelionės įspūdžius pasiskaitai, įsitikini, kad nei filosofijos mokslai, nei technikinė kultūra, nei dainiai nepavaizduoja aukšto dvasinio civilizacijos laipsnio. Mes pratę į Kiniją žiūrėti išdidžiai, kaip į kultūriškai atsilikusį kraštą, o šit, pasiskaitę tuos įspūdžius, turim pakeisti nuomonę.

„Mes neprivalome savo istorinės praeities paneigti. Mes privalome mūsų visą praeitį nuo Kin-Fu Tse iki Sun Yat-sen visuomenei atverti, privalome šį brangų palikimą padaryti savu", rašo Mao Tse-Tung savo veikale „Apie literatūrą ir meną". Ir Frank Thiess patvirtina, kad globojimas muziejų, brangiųjų senienų, lygiai kaip ir kasinėjimai istorinių senienų vadovaujami išmokslintų archeologų.

Viso atpasakoti, ką rašo Frank Thiess, neįmanu. Verta tik pacituoti dar vieną Thiess vietą, kur jis rašo apie savo tautietį Ulbrichtą. Tamsuolis Ulbrichtas kvailu uolumu senovines pilis įsakė nugriauti, kad jos darbininko akies neįžeidinėtų. O Mao išsaugojęs visus tūkstanties metų senumo valdovų kultūros liudininkus, restauravo šventyklas ir palocius su jų puikiais parkais, pavertęs muziejais, kurie visai tautai prieinami. „Uždraustasis miestas", vasaros palocius, elegantiškai išlenkti vartai, spalvoti paviljonai, religinės pagodos spindi senovine puikybe ir teikia šiai rezidencijai vaizdą vieno žaviausių pasaulio miestų. Ir naujos statybos nenustojo savo tautinio pobūdžio. Ten, kur jos privalo iškilmingai veikti, jos pritaikytos prie Kinijos statybos meno. Naujasis miestas nekelia disharmonijos, dideli bulvarai nenaikina didžiosios praeities vaizdo.

Tų žodžių pakanka suprasti žmogaus dvasiai!

Apišbė

LAIVŲ PADIDINIMAS

Viena Kopenhagos laivų statykla specializavosi, padidindama senus laivus. Tai atliekama gana greitai. Pavyzdžiui, 17100 tonų talpos danų laivas „Vinland" per vieną dieną buvo perpiautas į dvi dalis, o paskui tarp jų galingo krano pagalba įterpta nauja 20,5 m ilgio dalis, svėrusi 550 tonų. Naujoji dalis buvo jau iš anksto sumontuota. Laivo suvirinimas truko tris valandas, ir jis vėl buvo nuleistas į vandenį.

MŪSŲ KAINOS NESIKEIČIA!

Nepaisant to, kad nuo liepos 1 d. Sov. muitai daugumai siunčiamų į Lietuvą dovanų padidinami, mes išimtinai ir tik iki rugsėjo 1 d. visas pas mus užsakomas prekes siunčiame į Lietuvą nepakeltomis, tomis pačiomis kainomis, kaip iki šiol.

Mūsų pereitų metų katalogai ir visi spaudoje skelbti specialūs pasiūlymai tebegalioja.

Be to, esame sudarę šiuos du labai vertingus **specialius siuntinius:**

EVK: 2 atkarpos po tris jardus dviems paltams geriausios rūšies eksportinio veliuro, juodos, rudos arba tams. mėlynos spalvos ir 3½ jardų išeiginei eilutei angliškos vilnonės medžiagos su įaustu įrašu **Made in England — All Wool**, pageidaujamos spalvos, **tik už £20.0.0** su pasiuntimu ir muitu (to siuntinio normali kaina būtų 50 svarų).

MNS: 4 išeiginiai vyr. nailono marškiniai; 4 skotiškos vilnos stori ir šilti vyr. arba moteriški nertiniai ir 4 vilnonės skarelės su didelėm gėlėm **tik už £27.0.0** su pasiuntimu ir muitu (šios prekės Lietuvoje labai retos ir ypač vertinamos).

Siųskit užsakymus, reikalaukit pavyzdžių ir patarimų:

BALTIC STORES LTD.

(Z. JURAS)

421, HACKNEY ROAD, LONDON, E.2.

Telef. SHO 8734

SKYRIAI:

Manchesteryje — 121 Middleton Rd., 8.
Chicagoje — L. Venckus, 7030 So. Talman, Chicago, Ill, 60629, Tel. 436-0494.
Kanadoje — 124 Park St., Sudbury, Ontario.

Penkeri metai svetur

RAŠO **K. JURGAITIS**

(Tęsinys iš pr. numerio)

Krašto lageryje vėl sutikau visą būrį tautiečių, atvažiavusių čia prieš kelias dienas, prieš savaitę ar mėnesius ir iš įvairių Lietuvos kampų, tačiau daugiausia klaipėdiškiai.

Jau po kelių savaičių turėjome pasigailėjimo verto juoko, kai viena klaipėdiškė, pasitarusi su vietinio pastoriaus žmona, davė savo vyrui gerokai išgerti (esą, kunigienė vaišina), nusivežė savo nukaususį „priesaiką" į teismą ir teismo keliu perrašė perėjimą iš vienos tikybos į kitą. Vyrui, visai nemokančiam vokiečių kalbos, žmona išaiškino, kad ji dabar padariusi savo vyrą „tikru vokiečiu". Ir jokie išsipagiriojusio piliečio aiškinimaisi ir įtikinėjimai teismo neįtikino ir jo atgal „nevokiečiu" nebepadarė.

Negalima vis dėlto sakyti, kad yra vien tik neigiamų pavyzdžių. Buvo tame pat lageryje viena šeima, kur vyras su žmona, būdami skirtingų religijų, vis dėlto vienas kitą labai gerai suprato. Kita vėl šeima, kur vyras katalikas, o žmona evangelikė, vaikus auklėjo katalikiškai, nes čia, matyti, iš pat pradžių buvo įvesta vyro „diktatūra" šeimoje, už tai žmona pati į jokią bažnyčią nėjo. Atrodo, kad daugumas klaipėdiečių labai užkietėję religiniu atžvilgiu. Jiems katalikas menkavertis, atsilikęs žmogus. O lietuviams iš vidurio Lietuvos evangelikas reiškia vokietį, „prūsą". Išsilavinę žmonės ar daugiau apsiskaitę šitų dalykų nepainioja, tačiau kartais visai nejučiomis reiškiasi tokia tendencija.

Reikia pažymėti, kad Klaipėdos krašto gyventojai nuo seno dirbtinai kiršinami prieš didžialietuvius. Ypač tai buvo intensyvu hitleriniais laikais. Klaipėdos krašto gyventojų dauguma labai panašūs savo keistu užsispyrimu rytų Lietuvos gyventojams, kurie save vadina lenkais. Vieniems ir kitiems lietuvis jau mažesnio laipsnio žmogus, silpnesnio proto, žemesnės kultūros. Tai Hitlerio ir Pilsudskio darbas, kurio pasekmės, deja, dar ir šiandien stipriai jaučiamos. Todėl visai nenuostabu, kad dalis atvažiavusiųjų, rodos, tikrų lietuvių, staiga ėmė kalbėti vien vokiškai, o lietuviškai dedasi nebesuprantą, tuo tarpu ta jų vokiečių kalba biauriai sudarkyta. Čia kaip tik daug pasitarnavo didžialietuvių nenaudai dar ir bolševikai. Po karo Klaipėdos Kraštui valdžios pareigūnai bolševikų buvo atgabenti daugiausia iš rytinių Lietuvos sričių, kur komunistai jau iš anksčiau turėjo prisiperėję sau patikimų žmonių. Klaipėdiškiai (ypač žemdirbiai) iš nesupratimo bolševikų primestąsias prie mones taip pat priskaitė didžialietuviams. Todėl visų šitų aplinkybių pasekmėje dalis atvykusiųjų klaipėdiškių lietuvių nutarė nutraukti santykius su lietuviais.

Neseniai gavau laišką iš Bremeno: „Mano Antaniukas jau visai nesupranta lietuviškai", tarp kitų dalykų skaičiavo pilietis ir šią savo sūnaus „pažangą". Gabus vaikas, nieko neprikiši...

Pakaruoklio juoko vertas gal ne tiek sūnaus, kiek tėvo „gabumas". Pasidairę daugiau, rasime ne vieną Klaipėdoje ar Kaune gimusį Onutę ar Jonuką, kurie prieš penkerius metus spoksojo nieko nesuprasdami vokiškai, o šiandie nebesupranta lietuviškai. Ir tai ne iš blogos valios. Tėvai, norėdami, kad vaikas greičiau išmoktų vokiškai, ėmė nekalbėti su juo lietuviškai, o kai jau vaikas iš tikrųjų primiršo lietuviškai, tai skaitoma, kad jis gerai jau moka vokiškai, vadinasi, labai gabus.

Fabrike sutikau vieną tautietį klaipėdiškį. Žmogus raudo ir mėlo iš gėdos, kai aš jį prakalbinau lietuviškai. Mačiau tai ir tyčia dar garsiau šūkavau lietuviškai. Pagaliau ir spoksantiems jo draugams paaiškinau:

— Štai pagaliau susiradau tarp tūkstančių darbininkų savo tautietį. Juk mes abu lietuviai.

— Tai ar jis ne rusas? — dar su nepasitikėjimu paklausė vienas jo draugų. „Ne", sakiau ir aiškinau vėl, kad mes lietuviai, o tai visiškai ne slavų giminė. Pasirodo, kad mano tautietį, kad ir kaip besistengiantį vaidinti vokietį, visi vadino „Russe, Ivan".

Rankomis suplojau, sužinojęs per kitus, kad ne visai toli apsigyveno prieš dešimt metų mano buvusi mokinė, taip pat prieš penkerius metus į čia atvykusi. Vaizdavausi, kokią sutiksiu tą kadaise penkiolikametę paskutinį kartą matytąją Elytę. Dabar ji jau ištekėjusi, turi du vaikučius, bet kitų smulkmenų ir nesistengiau sužinoti: sužinosiu, maniau, nuvykęs. Ir vieną sekmadienio popietę nuvažiavau. Duris atidarė jauna moteris, ir aš kad ir per labai „išgražintą" veidą pažinau aną nerūpestingų akių baltaplaukę Elytę, nors jos plaukai dabar buvo visiškai rudi.

— Tai aš, tavo mokytojas, ar neprisimeni, — mikčiojau tai savo pavardę, tai vardą į save iš viršaus žvelgiančiai moteriškei. Pagaliau matydama, kad vis dėlto neišsisuks, baugiai dairydamasi į šalis, Elytė prakalbo lietuviškai, tačiau aiškiai dirbtinai spausdama liežuvį ties „l" ar „r". Pasirodo, ji dabar ne Elytė, o Hildegard, iš lietuviškos vyro pavardės likę... schat, o „iš Lietuvos ji turinti pilną nosį" ir daugiau nieko apie tai nenorinti girdėti.

— O vaikučiai ar lietuviškai nesupranta? — nejučiomis išsprūdo pamačius baltapūkį, žaidžiantį dviratuku.

— Ką? Lietuviškai? Verrueckt!

Nė neprašytas atsisėsti iškiūtinau. Važiavau į namus skaudančia širdimi. Ne dėl savęs skaudėjo širdį, bet dėl Elyčių, Jonų, Antanų. Skaičiuojama, kad apie penkis tūkstančius asmenų persikėlė iš Lietuvos po karo Vokietijon. Kažin, ar dar pusė jų šiandien jaučiasi esą lietuviais.

Klaidinga galvoti, kad nėra teigiamų pavyzdžių. Jų yra gana gražių. Artimose apylinkėse pažįstu apie dešimt šeimų, kurios nei namuose, nei gatvėje nesigėdi lietuvių kalbos. Jie, kaip ir aš pats, visai neblogai prasigyvenę, turi savo namus, automobilius. Kas būdinga, mūsų niekas nevadina „Russe" ar „Ivan". Kartais mes sumaišomi su latviais. Neretai net valdininkai, sužinoję, kad esi lietuvis, pasigiria:

— A... Lietuva, žinau, žinau, aš esu Rygoj buvęs.

Bet jie skirtumo neranda visai ne dėl to, kad pasityčiotų. Aš ne tik darbovietėje, bet ir įstaigoje nesu sutikęs tokių, kurie manęs nesuprastų, kad atvykau Vokietijon ne vokiškumo vedamas, o vien ieškodamas sąžinės ir žodžio laisvės. Ir kiekvienas vokietis, kuris arčiau mane pažįsta, žino ir visai nesistebi, kad aš esu lietuvis, nors ir turiu Vokietijos pilietybę ir niekados nepaliausiu svajojęs grįžti atgal Lietuvon, kai tik ji bus laisva. Reikia pastebėti, kad ne tik lietuviai, bet ir kiti rytinių sričių gyventojai, atvykę Vokietijon, aiškiai persistengia ne tik kalboje, bet ir elgesyje, norėdami įrodyti savo manierų kultūrą, aukštą skonį ir t.t., ir tuo duoda pagrindo vietiniams pasišaipyti. Pati didžiausia nutautimo priežastis glūdi bene tame, kad šitie naujai atvykusieji, išgyvenę įvairiausių sunkumų, čia pasijuto laisvi, niekieno nevaržomi, netrukdomi ir iš pasitenkinimo geru uždarbiu, pigiu pragyvenimu, sąžinės laisve visai nebejaučia gresiančio nutautimo pavojaus, o jei ir jaučia, tai tiesiog neturi laiko ar tingi šį dalyką rimčiau pasvarstyti ir imtis kokių nors priemonių.

Kita iš daugelio priežasčių yra ta, kad naujai atvykusieji nesuranda bendros kalbos su senaisiais išeiviais, arba tremtiniais, Vokietijoje. Yra žinoma, kad naujieji emigrantai po karo Amerikoje nesusikalba su senaisiais išeiviais ir sudaro lyg ir naują pogrupę. Jeigu šiandien atvyktų iš Lietuvos naujieji emigrantai, jie sudarytų dar kitą pogrupę, kuri nė su viena pirmųjų nesusitartų. Tai labai sudėtinga sociologinė ir psichologinė tema, kurios aš nesirengiu aiškinti, o tik noriu ją konstatuoti.

Štai kodėl šiandien tokia liūdna padėtis ir su naujai atvykusiu akademiniu jaunimu, kurio labai didelė dalis pasimetė patys savyje. Dabartinis Lietuvos jaunimas man gerai pažįstamas, ir su juo susijusios problemos man nėra svetimos. Bolševikinė ideologija neišauklėjo Lietuvos studentijos fanatiškais komunistais (bent daugumos). Bet ir nekomunistiškai nusiteikę jaunuoliai dabartinėje Lietuvoje turi kitokią darbo ar mokslo sampratą. Dabartinės Lietuvos moksleivijai visai svetimas jausmas mokytis tam, kad užsitikrintų ateityje vien tik gerą uždarbį. Girdėjau mėginimus suskirstyti naujai atvykusius studentus į tris kategorijas: suvokietėjančius, komunistuojančius ir padorius. Mano supratimu, komunistuojančių nėra. Yra tik apsivylusių, kurie pamatė, kaip čia Vakaruose piktnaudojama laisvė, kurie nerado savo idealams pritarimo.

Prie visų jau minėtųjų priežasčių dar galima pridėti tai, kad esame išsimėtę visuose Vokietijos pakraščiuose, ir tas trukdo bendrauti. Iš antros pusės vis dėlto smagu pagalvoti, kad bent tie, kurie jaučiasi lietuviais, gali niekieno nepersekiojami reikšti savo nuomonę, ruošti švenčių minėjimus, turėti savo gimnaziją, kurios moksleiviai net ir vokiečiams aistringai plojant šoka Blezdingėlę ar Rugučius. Čia turiu omeny tikrus vokiečius, o ne kabutėse, kurie mus nesunkiai supranta, pritaria, o kai prašome — paremia.

IŠIMTOS SMEGENYS LIEKA GYVOS

Amerikoje, Clevelando ligoninėje, bezdžionės „Rezus" smegenys, išlaikytos visą dieną atviros ant laboratorinio stalo, liko gyvos. Žinoma, smegenims buvo tiekiamas kraujas ir maistingasis skystis. Jų veikla buvo kontroliuojama elektros srovėmis, panaudojant encefalografą. Smegenų srovių kreivės nesiskyrė nuo normalių gyvųjų smegenų kreivių. Dargi smegenys reagavo į kai kuriuos garsus, nepalietus klausos nervų.

Tačiau gydytojams rūpėjo ne sensacija, jog tokios smegenys dar gali „gyventi" ir „jausti", o visiškai naujos galimybės panaudoti jas bandymams, tiriant, kaip vaistai veikia smegenis, kaip vyksta medžiagų apykaita, kaip smegenys išskiria chemines medžiagas.

Europos lietuvių kronika

LONDONAS

MIRĖ A. RADZVICKIENĖ

Londono senelių prieglaudoje, kur ji praleido savo tremtiškos senatvės dienas, mirė A. Radzvickienė.

Jos vyras buvo V.D. Universiteto medicinos fakulteto profesorius ir ausų, nosies ir gerklės klinikos vedėjas, miręs jau 1931 m. Kaune. Prof. P. Radzvickas jaunystės metais dalyvavo lietuviškoje veikloje, o į senatvę savo turtą — 100.000 litų — paskyrė studentų medikų stipendijų fondui, dar kitus 10.000 litų — būsimajai aklųjų ir nebylių mokyklai.

A. Radzvickienė pasitraukė iš Lietuvos dar skatinama senų atsiminimų, kai jos vyras 1920 m. buvo bolševikų nuteistas mirti, tik darbininkų ir ligonių išgelbėtas nuo mirties.

Velionė senatvę Londone praleido labai kukliai — visų užmiršta prieglaudoje.

LIETUVIAI XII LIET. STUD. SAVAITĖJE

Praeitos savaitės pabaigoje išvyko 22 Didžiosios Britanijos lietuviai dalyvauti XII Lietuvių Studijų Savaitėje Vasario 16 gimnazijoje Huettenfelde. Daugumas išvyko kartu su kun. Dr. S. Matuliu,M.I.C. Šį kartą išvyko keliolika senosios išeivijos jaunimo, be to, jų tarpe P. Bulaitis ir M. Bajorinas.

AUKOS SKAUTŲ STOVYKLAI

Londono parapijiečiai per S. Kasparą ir K. Blažį suaukojo 14 sv. 2 šil. 6 penus.

S. Tadaravičius aukojo 5 svarus, Z. Juras ir Varoneckas po 1 svarą ir visa eilė po 10 šil. ir smulkiomis aukomis.

Aukos persiųstos Skautų Stovyklos kasininkui A. Jakimavičiui.

SOLISTĖ JANINA LIUSTIKAITĖ LONDONE

Kanadoje gyvenanti solistė Janina Liustikaitė ilgesnėms atostogoms atvyko pas savo seserį Anglijoje.

Praėjusią savaitę, vykdama Vokietijon, solistė apsilankė Lietuvių Namuose, kur turėjo pasitarimą koncertų rengimo reikalais.

Grįžusi iš Vokietijos, J. Liustikaitė žada net iki Kalėdų pasilikti Anglijoje. Ne tik Londonas, bet ir kitos didesnės lietuvių kolonijos turėtų gražią progą suruošti koncertus ir pasiklausyti jau seniai girdėtos mūsų solistės.

P. SENKUVIENĖ IŠVYKO Į J.A.V

Lietuvių katalikių moterų Šv. Onos Draugijos pirmininkė P. Senkuvienė liepos 29 d. vienam mėnesiui išvyko į J.A. Valstybes ir Kanadą.

SAVAITGALIS LIETUVIŲ NAMUOSE

Ilgesnį savaitgalį Lietuvių Namuose Londone praleido Nottinghamo lietuvių kolonijos veikėjai H. Gasperas ir Vida Gasperienė, jaunimo šokių vadovė.

Jie čia praleido dalį savo atostogų.

ATNAUJINTI „PASAULIO LIETUVIO" PRENUMERATĄ

Visi „Pasaulio Lietuvio" prenumeratoriai, kurie dar nėra atsilyginę, maloniai prašomi atsiųsti 15 šilingų. „Pasaulio Lietuvio" atstovas S. Kasparas, 32 Puteaux House, London, E.2.

VASAROS ATOSTOGOS LONDONE

Pirmosios dvi rugpiūčio mėnesio savaitės yra daugumai londoniečių atostogos. Šiais metais gerokas būrys išvyksta į Ispaniją, daugumas savo autovežimiais, kiti į Portugaliją ar Italiją pabuvoti saulėtame ore, kurio šiais metais Londone labai trūksta.

BRADFORDAS

TĖVŲ SUSIRINKIMAS

Bradfordo Lietuvių Vyties Klubo Valdyba kviečia Bradfordo ir apylinkės lietuvių tėvų, turinčių mokyklinio amžiaus vaikų, susirinkimą rugpiūčio 15 dieną, sekmadienį, 3 val popiet, Klubo patalpose pasitarti mokyklos reikalais.

Klubo Valdyba

IR VASARĄ, IR ŽIEMĄ,
IR RUDENĮ, IR PAVASARĮ
ne tik maistu, bet ir kitomis gėrybėmis
Jei saviems padėti nori,
Padarysi tai tikrai,
Kreipkis tik tuojau pas TAURĄ,
Ir neliks kišenė kiaura!

TAURAS

(A. BRIEDIS)

3, ST. DUNSTAN'S GARDENS,
LONDON, W.3
Tel. ACO 4374

Atstovas Manchesteryje:
L. Puras, 79 Victoria Cresc., Eccles, Manchester.

LIET. SODYBA

— Dėl pasikeitusio Bank Holiday laiko šiais metais nebesusiorganizavo lietuvių vasarotojų savaitė. Atrodo, gal iš viso lietuvių šiek tiek mažiau. Didelė dauguma jų per daug ilgai delsė su užsakymais. Tačiau vis dėlto atostogų proga Sodyboje apsilanko nemaža tautiečių iš įvairiausių Anglijos vietų. Jie apžiūri Sodybą ir susitinka čia atostogaujančius draugus bei pažįstamus.

* * *

— Jau baigiami atlikti pagrindiniai dar bai šaudykloje. Iškasta tūkstančiai tonų žemės. Šalia numatytos šimto metrų šaudymo aikštės, nutarta dar įruošti 50 metrų šaudyklą pistoletams.

Susidomėjimas šaudykla kasdien vis didėja. Į šaudymo sekciją įstojo ir išrinktas jos prezidentu vietinis statybos biznierius milijonierius Mr. S. Myers.

* * *

— Sodybos ežerėlis šiais metais jau buvo pradėjęs visiškai išdžiūti. Dabar jau kelinta savaitė pumpuojamas į jį vanduo iš upės. Karpiai ir ešeriai vandens priedu labai patenkinti...

* * *

— Per Sekmines Sodybą aplankė ir atlaikė pamaldas svečias iš Australijos kun. Butkus. Grįžęs atgal, „Tėviškės Aiduose" (Nr. 26) jis išspausdino straipsnį, antrašte „Sekminės Londono Sodyboje". Nors autorius čia ir nepagaili gražių žodžių Sodybai, bet jo panaudota medžiaga, matyt, imta iš antrinių blogai informuotų šaltinių, todėl daugeliu atvejų yra klaidinanti. Nesileidžiant į smulkmenas, vis dėlto primintina, kad viešai skelbiant apie kitų kraštų tautiečius bei jų veiklą, didesnis apdairumas bei objektyvumas nė vienam nebūtų pro šalį.

ITALIJA

ITALIJA IŠ TOLO

Tuoj po karo Italijoje buvo keli šimtai lietuvių, kurie gyveno išsiskirstę po visą kraštą, su nemažomis kolonijomis Romoje ir keliuose kituose miestuose. Dabar, po 20 metų, vaizdas visai pasikeitė. Lietuvių liko nedaug. Jie susispietę Romoje ir Castelnuovo, kur yra Saleziečių gimnazija berniukams.

Bet štai lietuviams turistams atsiranda dar viena vieta Italijoje, kur verta užsukti ir apsidairyti. Tai nedidelis miestelis prie Parmos, vardu Bardi. Gyventojų ten tik 5.800, ir gal nė vieno lietuvio. Bet tame miestelyje leidžiamas laikraštis „Valceno" (1965 m. kovas-balandis) rašo, kad nuo dabar Bardi bus labai įdomus kiekvienam lietuviui.

Š.m. balandžio 19 dieną Bardyje atidarė Jaunimo Namus — La Casa della Gioventu, kuriuose yra daug kas lietuviams pamatyti. Viena salė tuose moderniškuose namuose yra pavadinta: Lietuva. Joje paveikslas per visą sieną, vaizduojąs Lietuvą Vytauto Didžiojo laikais. Stovi ir pats Vytautas tarp lietuvių jaunimo. Bet tai dar ne viskas. Žymus Toscanos menininkas prof. Dilvo Lotti nutapė keletą istorinių paveikslų, vaizduojančių Lietuvos praeitį: Lietuvos krikštas Karaliaus Mindaugo laikais 1251 metais, Naugarduko Seimas 1415 m., Šv. Kazimieras, lietuvių jaunimo globėjas, Aušros Vartų Dievo Motina ir keletas kitų paveikslų.

Kaip iš pavadinimo galima spręsti, namais naudosis to miestelio italų jaunimas, bet namai buvo pastatyti iš surinktų aukų. Organizaciškai daugiausia pasidarbavo Italijos lietuvių bendruomenės pirm. kun. Vincas Mincevičius. Aukomis prisidėjo Mons. J. Tadarauskas, Mons. J. Končius, Dr. Bobelis, A. Slavinskas, M. White-Vaitkevičius, Čikagos lietuvių bendruomenė ir visa eilė kitų lietuvių.

Prie namų statybos prisidėjo ir kitų tautybių katalikai, todėl kita salė yra pavadinta kardinolo Cushingo vardu. Todėl Jaunimo Namai bus įdomūs ir kitiems turistams.

PARAMA SALEZIEČIŲ GIMNAZIJAI

Motinos Dienos minėjimo proga Coventrio kolonijos komitetas su skyriaus pagalba surinko saleziečių gimnazijai paremti 30 svarų. Po 5 svarus aukojo M. Paulavičienė, B. Ilčiukas ir N. Mockus.

Prieš kiek laiko Bradfordo Lietuvių Klubas per kun. V. Kamaitį tai pačiai lietuviškai institucijai paremti pasiuntė 10 svarų.

NUO AUDROS NUKENTĖJO IR CASTELNUOVO INSTITUTAS

Šią vasarą Europoj dažnai kylančios audros liepos 20 d. skaudžiai palietė ir šiaurinės Italijos Asti apskritį, pagarsėjusią savo vynuogynais. Smarki vėtra nukėlė daug stogų, išvertė medžius, apgadino pastatus, o kiaušinio dydžio ledai kruopščiai apdirbtus ir daug vaisių bei pelno žadančius vynuogynus per 10 minučių paverte dykuma.

Ir Castelnuovo saleziečių įstaigoj viesulas su ledais padarė nemažai žalos: nugenėjo visus kiemo medžių lapus ir aplamdė šakas, stropiai puoselėto darželio gėles sumaišė su žeme, nugriovė vieną gražios gotinio stiliaus bažnyčios kampą, apgadino mokyklos ir bendrabučio stogus ir iškūlė 52 langų stiklus.

Koresp.

P. T. Savaitė New Yorke

(E) Savaitės iškilmes organizavo Pavergtųjų Tautų Draugai Amerikoje, kurių pirmininku yra Christopher Emet, Pavergtųjų Europos Tautų Seimas, kurio pirmininku yra Vasil Germenji ir Centro ir Rytų Europos Tautų Kilmės Amerikiečių Organizacija, kurios pirmininku yra prel. Jonas Balkūnas.

Sekmadienį, liepos 18 d., 10 val. ryto, šv. Patriko Katedroje įvyko iškilmingos mišios, kurias laikė prel. Jonas Balkūnas, o pritaikytą pamokslą pasakė prel. Timothy J. Flynn. Pamaldose dalyvavo ir kardinolas Francis Spellman. Į pamaldas su savo vėliavomis atvyko įvairių pavergtųjų tautų grupės.

Po mišių visų tautybių žmonių grupės nuėjo prie Pavergtųjų Europos Tautų Seimo pastato, esančio kitoje gatvės pusėje prieš Jungtines Tautas, kur buvo iškeltos visų tautų vėliavos ir giedami bei grojami jų himnai.

Šiose vėliavų iškėlimo iškilmėse tarė žodį kongresmanas Ogden R. Reid ir kongresmanas Lester L. Wolff.

Antradienį, liepos 20 dieną, New Yorko miesto rotušėje iškilmes suruošė miesto burmistras Robert F. Wagner. Į iškilmes moterys atvyko apsirengusios savo tautiniais drabužiais.

Be to, Pavergtųjų Tautų Draugai Amerikoje, Pavergt. Europos Tautų Seimas ir Centro bei Rytų Europos Tautų Kilmės Amerikiečių Organizacija paskelbė atsišaukimą į JAV-bes ir jų sąjungininkus, kad jie

1) **paskelbtų**, jog, vykdydami principus Atlanto Chartos, Bendrojo pareiškimo apie žmogaus teises ir deklaracijos apie kolonijinių valstybių nepriklausomybę, Jungtinių Tautų priimtus 1960 m. spalio 14 d., rems visų komunistinio imperializmo pavergtų tautų apsisprendimo teisės atstatymą ir tą temą padarys nuolatiniu Jungtinių Tautų reikalu.

2) **pripažintų**, jog bet kuris atpalaidavimas gali būti tik apsisprendimo teisės šiose tautose įvykdymo pasėka, bet ne artėjimas į jį; kad šaltasis karas tol nesibaigs, kol Europa bus geležinės uždangos padalyta;

3) **atsisakytų** pasirašyti tokią nepuolimo sutartį, kuri remtųsi dabartiniu status quo, nes tokia elgsena įteisintų ir visiems laikams įtvirtintų neteisybę. Pavergtųjų tautų tai būtų suprasta, kaip jų atidavimas pavergėjui;

4) **visada turėtų galvoje,** jog Sovietų Sąjunga ir satelitinių kraštų režimai bando ištraukti iš Vakarų tiek ūkinės naudos, kiek tik leidžia prekyba su laisvuoju pasauliu. Todėl Vakarai turėtų savo stiprią ūkinės jėgos derybų poziciją taip panaudoti, kad būtų išgautos žymios nuolaidos pavergtųjų tautų ir viso laisvojo pasaulio naudai.

Atsišaukimas baigiamas kreipimusi į laisvąjį pasaulį, kad jis parodytų, jog savo tylaus sąjungininko sovietų pavergtuose kraštuose reikšmę pasauliniame susidūrime tarp laisvės ir komunistinės tironijos jėgų supranta ir viską darys, kad padėtų toms tautoms kovoje už taiką ir laisvę.

Skaitytojų laiškai

GEN. K. SKUČO IR A. POVILAIČIO SUĖMIMAS

Susidomėjęs skaičiau „Europos Lietuvio" 29 numeryje straipsnį „Savieji savuosius". Straipsnis liečia gen. K. Skučo ir A. Povilaičio suėmimą ir paįvairintas Stefanijos Skučienės atsiminimais. Perskaičius kyla klausimas, kodėl gen. Skučas nepabėgo iš Lietuvos ir leidosi suimamas, kad būtų atiduotas rusams? Juk jis labai gerai pažinojo rusus ir jų santvarką. Tarnavo karininku carinės armijos kariuomenėje. Daug jam teko pergyventi sunkumų revoliucijos metu. Apie 4 metus buvo Lietuvos karo atstovu Sovietų Sąjungai. Tai aišku, kad gerai žinojo, koks likimas jo laukia, jeigu pateks į bolševikų nagus. Ir tą skaudų likimą jam lėmė jo duotasis garbės žodis. Jis davė žodį ir jo laikėsi, o kiti nesilaikė. Tad žvilkterėkime į tuos paskutiniuosius pasikalbėjimus, kurie vyko prezidentūroje.

Lietuvos vyriausybė nutarė priimti visus rusų reikalavimus. Remiantis tų reikalavimų pirmuoju punktu, gen. K. Skučą ir A. Povilaitį reikėjo atiduoti teismui. Paskutinį kartą gen. Skučas buvo iškviestas į prezidentūrą birželio 15 d., apie 7 val. ryto. Čia jam buvo praneštas ministrų tarybos nutarimas. Išklausęs pranešimą paprašė, kad jam ir Povilaičiui būtų leista išvykti ir apsigyventi arčiau Vokietijos sienos. Ir gen. Skučas davė garbės žodį, kad be vyriausybės žinios niekur nepasišalins. Prezidentas A. Smetona pokalbyje dalyvavusiems A. Merkiui ir gen. S. Raštikiui pareiškė: — Vyrai, žiūrėkite, jog šitų žmonių nekaltas kraujas nekristų ant mūsų ir mūsų vaikų. Merkys tylėjo, o gen. Raštikis atsakė, kad viską padarysiąs ir laiku bus pranešta, kada reikės pasišalinti. Gen. Skučas savo duotojo garbės žodžio laikėsi iki paskutinės minutės. Bet, vietoj žadėtojo pranešimo, kur pasitraukti ar pereiti sieną, sulaukė policijos, kuri juos areštavo. Ir kokia žiauri areštavimo procedūra. Nieko blogo Lietuvai nepadaręs generolas, buvęs vidaus reikalų ministeris areštuojamas kaip didžiausias nusikaltėlis iš visų pusių suremiant šautuvais. Ir šioj skaudžioj padėty vėl jis ramiai pakartoja savo pasižadėjimą: Vyrai, nuleiskit šautuvus, niekur nebėgsiu. Tai buvo žmogus, garbingas karys, kuris pavyzdingai laikėsi duotojo garbės žodžio.

Toliau truputį dar tenka žvilgterėti į S. Algenio atsiminimus (žr. „Naujienos" 1956 m. Nr. 180), kurie susiję su gen. Skučo ir Povilaičio suėmimu. Autorius rašo:

„... Vadinas, kažkas davė įsakymą Kauno rezervo policijai nuvykti į nurodytą vietą ir suimti tuos abu pareigūnus, kurių suėmimo reikalavo sovietai. Kiek vėliau dėl Skučo ir Povilaičio suėmimo paaiškėjo, kad birželio mėn. 15 d. Sovietų pasiuntinys Lietuvai Pozdniakovas telefonu užklausęs Vid. r. m-rio pareigas einantį Giedraitį, ar įvykdytas sovietų ultimatumo punktas suimti Skučą ir Povilaitį. Menamai Giedraitis atsakęs, kad jam nežinoma, kur šiuo metu esą Skučas ir Povilaitis. Tada Pozdniakovas jam smulkiai nurodęs jų prisilaikymo vietą ir pakartojęs sovietų reikalavimą. Iš to ir sekęs Giedraičio įsakymas policijos rezervui vykti į Povilaičio ūkį ir suimti Skučą bei Povilaitį. Reikia manyti, kad vienas Giedraitis tokį įsakymą suimti vyriausybės narį nebūtų davęs, jei tam nepritartų ministeris pirmininkas A. Merkys".

Autorius toliau rašo, kas Pozdniakovui suteikė tokias tiksliai žinias, tad ir žvilgterėkime.

„... Kaune buvo pasakojama štai kas: Saugumo d-to žinių skyriuje tarnavęs valdininku Jonas Budvilaitis, labai artimas Povilaičio giminaitis (berods, pusbrolis). Povilaitis su Skuču, išvykdami iš Kauno slapčia į savo ūkį prie Vokietijos sienos, menamai įsakęs valdininkui Budvilaičiui, kaip labiausiai patikimam dėl giminystės asmeniui, budėti jo, Povilaičio, bute ir, reikalui esant, atsiliepti į telefonus. O šitas tai Budvilaitis, greta savo tarnybos saug. d-to žinių skyriuje, menamai buvęs ir slaptas sovietų pasiuntinio Pozdniakovo agentas. Taigi per Budvilaitį Pozdniakovas ir žinojęs tiksliai, kur prisilaiko Skučas ir Povilaitis".

Pabaigoje autorius pastebi, kad Budvilaitis, kaip ir dauguma saugumo departamento tarnautojų, iš tarnybos buvo atleistas. Bet, visų nustebimui, jis tuoj pat gavo gerai apmokamą tarnybą Miškų departamente. Nekurį laiką net dirbo kadrų skyriuje. O kas yra kadrų skyrius, tai visi gerai žino. Iš to ir daroma išvada, kad Budvilaitis už pasitarnavimą komunistams gavo gerą tarnybą. Žinant sovietų doktriną, buvęs saugumo valdininkas ir tokio didelio „liaudies priešo" giminaitis, be „nuopelnų" niekuomet nebūtų gavęs tokios geros tarnybos.

V. Vytenietis

VISTIK LIETUVIŠKA KNYGA — GERIAUSIA DOVANA

B. Armonienė — Palik ašaras Maskvoje — Sibiro pergyvenimai, 251 psl. — 22 šil.

Dr. A. Maceina — Niekšybės paslaptis — antikristinė dvasia istorijoje, 294 psl. — 29 šil. 4 penai.

A. Nevardauskas — Pajūriais pamariais —gražus mūsų pajūris, 317 psl. — 36 š. 8 p.

Dr. A. Jasmantas — Gruodas — Pirmoji Dr. Maceinos eilių knyga, 94 psl. — 22 šil.

K. Almenas — Upė į rytus, upė į šiaurę — 2-jų dalių romanas, kaina abiejų tomų — 44 šil.

J. Girnius — Žmogus be Dievo — ši knyga skiriama ateizmo filosofinei analizei, 541 psl. — 39 šil. 6 penai.

Dr. J. Prunskis — Mokslas ir religija — gydytojai apie amžinybės klausimus, 141 psl., — 14 šil. 8 penai.

Nerima Narutė — Relikvijos — lyriniai natiūrmortai, 71 psl. — 14 šil. 8 penai.

St. Yla — Moderni mergaitė — 289 psl. Tai plataus užsimojimo veikalas, atskleidžiąs brėstančios mergaites svajones — 18 šil. 6 penai.

N. Suduvis — Vienų vieni — 421 psl., 25 metai rezistencijoje — 29 šil. 4 penai.

Vadovėliai, žodynai, gintaras ir visa periodika. Rašyti:

DAINORA, 14, Priory Rd., Kew - Surrey.

MES SUPRANTAME TIK LIETUVIŠKUS STRAIPSNIUS

Kiekvieną kartą, kai lietuviškame laikraštyje randu visą pastraipą angliškai, man, nemokančiam anglų kalbos, pagrindinė straipsnio mintis pasilieka miglota. Žinoma, gyvenantiems Šiaurės Amerikoje, Anglijoje ar ir kitose valstybėse, kur valstybinė kalba yra angliška, lietuviai daugiau ar mažiau vietinę kalbą moka. Bet kitas reikalas lietuviams, gyvenantiems Vokietijoje, Pietų Amerikoje ar kitur. Iš jų gal tik retas kuris moka angliškai. Bet jie skaito laikraščius, kurie lietuvių leidžiami JAV ir kituose anglų kalbą naudojančiuose kraštuose.

O ilgų angliškų citatų buvau užtikęs „Margutyje", „Laivoje Lietuvoje" ir kitur. Pavyzdžiui, š.m. birželio 3 d. „Laisvoje Lietuvoje" net trijose vietose išspausdintos citatos anglų kalba be lietuviško vertimo. Labai įdomios ištraukos iš Edeno knygos. Straipsnio autorius net visą citatą pabraukė. Vadinas, pasisakymas svarus. Bet, nemokėdamas anglų kalbos, nežinai, kas pasakyta apie „Politinius šarlatanus konferencijoje", kaip apibūdino JAV buvusį prezidentą F. D. Rooseveltą britas. Straipsnio pabaigoje autorius prideda: „Norėtųsi, kad Amerika tesėtų buv. prez. J. Kennedy testamentą, kurio žodžiai iškalti 7 tonų akmens paminkle Anglijoje: „Let every nation..." Be vertimo, kad ir kaip brangūs būtų tie Kennedžio žodžiai, vis tiek nesuprantami.

Tame pačiame „Laisvos Lietuvos" numery, straipsnyje „Life žurnalas ir Katerina II", rašoma, kad Edvardas Karnėnas parašęs „Life" žurnalo redaktoriui laišką ir gegužės 18 d. raštu „Life" žurnalo redaktorių vardu jam padėkota. Bet tas atsakymas pateikiamas angliškai, ir žinok dabar tu, žmogau, ką tas „Life" redaktorius parašė! Susidūrus su tokiomis angliškomis citatomis, laikraštis krenta iš rankų. Sustoji ir galvoji: argi mes esame jau tiek anglų kalbą įsisavinę, kad visai neberandame reikalo ištraukas išversti į lietuvių kalbą? O gal redakcijos taupo popierių? Gal autoriai nori pasirodyti gerai moką anglų kalbą? Gal?.. Į galvą ateina visa eilė klausimų, o atsakymas, atrodo, bus tik vienas: **mes per mažai gerbiame, per mažai vertiname savo brangiąją lietuvišką kalbą.** Lietuvių kalba nėra tokia skurdi, kad neįmanoma būtų ja pasakyti, ką vokietis, anglas ar prancūzas parašė.

Mūsų išeivijos laikraščiai, išbraukus vieną kitą, pilni aktualiausiais klausimais straipsnių. Juos skaitydami, sustiprėjame dvasia, atgauname pusiausvyrą. Tai yra vienintelis mūsų dvasios maistas. Netekusiems savo tėvynės, jis neduoda mums visiškai palūžti. Bet kai gražūs žodžiai ir gilios mintys reiškiamos nesuprantama kalba, kai tik straipsnio rėmai lietuviški, o jo visas paveikslas angliškas ar prancūziškas, alkanos sielos alkio, kaip močiutės kepamos duonos kvapas, nenuramins. Širdy pasilieka šaltas, kietas akmuo.

J. Janonis

PASAULYJE

— N. Zelandijoje gimė penketukas.

— 4 nariai iš Švedijos penketuko mirė vos tik gimę.

— Maltos žvejai skundžiasi, kad praeitą savaitę, manevruodami Viduržemio jūroje, sovietų karo laivai sugadino jų tinklus.

— V. Vokietijoje bus teisiamas buvęs Britanijos nacių partijos narys Passmore (23 m. amžiaus), kuris ten platino nacių atsišaukimus.

EUROPOS LIETUVIS — LITHUANIAN WEEKLY.

Printed and Published in Great Britain by the Lithuanian House Ltd., 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470.

Redakcijos ir Administracijos adresas: 1, Ladbroke Gardens, London, W.11. Tel. PARk 2470.

Leidžia Liet. Namų Akc. B-vė. Leidimo Tarybą sudaro DBLS V-ba ir Europos Lietuvių Bendruomenių pirmininkai.

Redakcija rankraščius taiso ir trumpina savo nuožiūra.

Prenumeratos kaina: metams 40 šil., 6 mėn. 22 šil., atskiras nr. 1 šil.; dolerio kraštuose—6 doleriai metams; Vokietijoje—DM 22.

Už laikraštyje kieno nors spausdinamųjų skelbimų turinį nei leidėjai, nei redakcija nesiima atsakomybės.

JEI REIKIA PASIŲSTI SIUNTINĮ
— KREIPKIS Į
LIETUVIŲ NAMŲ BENDROVĘ,
2, LADBROKE GARDENS,
LONDON, W.11.